

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Odborná příprava a činnost členů Vodní záchranné
služby Českého červeného kříže na vodním díle Orlík**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **OCHRANA OBYVATELSTVA**

Autor: Bc. Martin Mácha, DiS.

Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem „Odborná příprava a činnost členů Vodní záchranné služby Českého červeného kříže na vodním díle Orlík“ jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 31. 5. 2020

.....

Bc. Martin Mácha, DiS.

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. Štěpánu Kavanovi, Ph.D., za odbornou pomoc a cenné připomínky při zpracování této práce. Dále Prezidiu Vodní záchranné služby Českého červeného kříže za zpřístupnění cenných neveřejných interních stanov. V neposlední řadě PaedDr. Tomášovi Milerovi za přínos pro laickou veřejnost i profesionální záchranáře v oblasti vodní záchrany a bezpečnosti u vody.

Odborná příprava a činnost členů Vodní záchranné služby Českého červeného kříže na vodním díle Orlík

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na odbornou přípravu a činnost členů Vodní záchranné služby Českého Červeného kříže na vodním díle Orlík. Získaná teoretická data pochází kromě odborné literatury z interních stanov Prezidia Vodní záchranné služby Českého červeného kříže (dále „VZS ČČK“) které nejsou dostupné pro veřejnost. Je popsáno nastavení organizace včetně legislativní úpravy, financování, systém vzdělávání členů a také osobnost záchranáře včetně vybavení. Autor přispívá k tématu vlastními zkušenostmi absolvování kurzů.

V praktické části je popsána stanice první pomoci na vodním díle Orlík. Pro větší hloubku zkoumaného tématu je proveden koncepční výzkum za použití expertní metody brainwritingu se zástupci integrovaného záchranného systému dle příslušných krajů, kde se vodní dílo Orlík nachází a členy VZS ČČK. Výzkum probíhal v rámci počátku celosvětové pandemie COVID-19 a vyhlášeném krizovém stavu v České republice. Vzhledem k vytíženosti respondentů v krizových štábech krajů ČR výzkum probíhal nekontaktní emailovou formou. Výsledky výzkumu jsou shrnuty u jednotlivých výzkumných otázek. Celková strategická situace je poté popsána SWOT analýzou, ze které vyplynulo, že by VZS ČČK měla maximalizovat své silné stránky pro minimalizaci současných hrozeb.

V celkovém důsledku vyplývá, že VZS ČČK na vodním díle Orlík má před sebou dvě zásadní výzvy – lepší zapojení v rámci integrovaného záchranného systému a motivaci členů pro dobrovolnickou práci na stanici první pomoci. Výsledky a závěry výzkumu jsou podkladem pro Prezidium VZS ČČK ke zlepšení fungování organizace a stanice na vodním díle Orlík.

Klíčová slova

vodní záchranná služba; integrovaný záchranný systém; vodní dílo Orlík; bezpečnost u vody; stanice první pomoci; Prezidium VZS ČČK; záchranář

Professional training and activities of Czech Red Cross Water Rescue Service members on water dam Orlík

Abstract

The diploma thesis deals with professional training and activities of Czech Red Cross Water Rescue Service members on water dam Orlík. In the theoretical background chapter, the author introduces organization Czech Red Cross Water Rescue Service including legislative regulations, financing, system of education of members and also personality of lifeguard and its technical equipment. Resources gained for this thesis are from available literature, online articles and also internal regulation from Presidium of Czech Red Cross Water Rescue Service, which is not available to the public. Author contributes thesis with his own experience by completing courses to become lifeguard.

In the practical part the author describes first aid station on water dam Orlík. The research part first deals with research questions, methods of data creation, then with the help of data analysis are given the answers to research questions. The used method of obtaining data is interview in brainwriting form with 6 professionals from integrated rescue system cooperating with Czech Red Cross Water Rescue Service on water dam Orlík and its members. Thanks to the ongoing crisis situation with world pandemic COVID-19 caused by severe acute respiratory syndrome coronavirus, author was forced to communicate with respondents through email. Situation and all results are also summarized in SWOT analysis. Water Rescue Service should focus on maximization of strengths to minimize threats.

Overall, Czech Red Cross Water Rescue Service has two major challenges. Members should be more integrated with other rescue system members. Other goal is to elevate motivation of volunteers to serve in this public service. All results are the basis for Presidium of Czech Red Cross Water Rescue Service to set up action plan to improve its services on water dam Orlík.

Key words

water rescue service; integrated rescue system; water dam Orlík; water safety; first aid station; Presidium of Czech Red Cross Water Rescue Service; lifeguard

Obsah

ÚVOD.....	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 HISTORIE A SOUČASNÝ STAV VODNÍHO ZÁCHRANÁŘSTVÍ	10
1.2 VODNÍ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA ČESKÉHO ČERVENÉHO KŘÍŽE.....	13
1.2.1 Struktura a legislativa	15
1.2.2 Působnost, vodní plochy a financování	15
1.2.3 Členství a kvalifikace.....	17
1.3 OSOBNOST VODNÍHO ZÁCHRANÁŘE	24
1.3.1 Osobní zásah	26
1.3.2 Záchranné pomůcky.....	32
1.3.3 První pomoc	34
1.3.4 Hydrologie	36
2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
3 OPERACIONALIZACE POJMŮ	38
4 METODIKA	41
5 VÝSLEDKY	44
5.1 SLOŽKY INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU NA VODNÍM DÍLE ORLÍK. 44	
5.1.1 Hasičský záchranný sbor České republiky	45
5.1.2 Policie České republiky	46
5.1.3 Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby.....	47
5.1.4 Státní plavební správa.....	47
5.2 STANICE PRVNÍ POMOCI VZS ČČK NA VODNÍM DÍLE ORLÍK.....	48
5.2.1 Technika na stanici první pomoci.....	48
5.2.2 Členové výjezdové skupiny	49
5.2.3 Vzdělávání členů výjezdové skupiny	50
5.2.4 Komunikace v rámci IZS.....	54
5.3 VÝZKUMNÁ ČÁST	56
5.3.1 Interpretace výzkumných otázek	57
5.3.2 Shrnutí výzkumu.....	65
5.3.3 SWOT analýza.....	66

6	DISKUSE	68
	ZÁVĚR	72
	SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	74
	SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	79
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	80
	SEZNAM PŘÍLOH	81

ÚVOD

Vnitrostátní turistika v České republice je stále oblíbenější. Každoročně jsou především veřejné vodní plochy a okolí plnější. Vodní záchranná služba Českého červeného kříže (dále jen „VZS ČČK“), jako ostatní složka integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) tak nabírá na významu, aby zajistila vzrůstající počet zásahů pomoci lidem v nouzi. Každoročně se mnoho jednotlivců z řad dobrovolníků na vlastní náklady školí, a to bez nároku na odměnu. Během letních měsíců ve svém volnu nasazují vlastní čas i zdraví na úkor první pomoci a preventivního vzdělávání veřejnosti. Rekreační totiž o vodních záchranářích mnohdy nevědí, dokud je nepotřebují. Téma přítomnosti VZS ČČK u vodních ploch je v současnosti velmi diskutované. Je zajímavé také tím, že Vodní záchranná služba Českého červeného kříže prochází jednou z největších interních a legislativních proměn.

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže, která zajišťuje hladinovou službu na vodním díle Orlík, je pro valnou většinu rekreačních neznámým termínem. Pro každoroční rekreační jsou to „Záchranáři na člunu“. Téma diplomové práce si autor vybral záměrně, protože již 18 let je aktivním členem VZS ČČK, Pobočného spolku Praha 15. Ta v roce 2017 rozšířila svoji činnost a zřídila v součinnosti s Prezidiem VZS ČČK provizorní stanoviště VZS ČČK a začala poskytovat první pomoc na Orlické přehradě. Důležitost přítomnosti VZS ČČK přímo u Orlické přehrady je dána především velmi špatnou dostupností lokality po pozemních komunikacích kempů a rekreačních středisek pro složky integrovaného záchranného systému a dále také pro zajištění samotného přístupu k vodní hladině. Využitím motorového plavidla se dostane k lidem v ohrožení rychlejší poskytnutí zdravotnické či technické první pomoci.

Cílem této práce je zjistit připravenost členů vodní záchranné služby, sloužících v sezonním výjezdovém stanovišti Vodní záchranné služby Českého červeného kříže Orlík. Práce je zaměřena na znalosti systému prováděných záchranných a likvidačních prací, charakteristiku a možnosti získávání odborných vědomostí a praktických dovedností vodních záchranářů a součinnosti s ostatními složkami integrovaného záchranného systému.

Teoretická část práce definuje činnost VZS ČČK dle odborné literatury, která má za úkol nejen poskytovat první pomoc lidem v nouzi, ale také pomoc technickou. Zdroje potřebné ke zpracování tématu jsou převážně čerpány z interních stanov vydaných Prezidiem VZS ČČK. Autor popisuje historii a současný stav organizace. Mapuje

základní charakteristiky vodního záchranáře a principy fungování. Závěrem této části autor popisuje metodologii práce a stanovuje výzkumné otázky.

Praktická část vymezuje hladinovou službu na vodním díle Orlík, kterou po celé období letní sezóny zajišťuje VZS ČČK, Pobočný spolek Praha 15. Vodní záchranáři dohlížejí na bezpečnost v oblasti Orlické přehrady po 24 hodin, a to sedm dní v týdnu. Službu konají dobrovolně, zcela bez nároku na materiální či finanční odměnu.

Kvalitativní koncepční výzkum písemným dotazováním emailovou komunikací je zdrojem pro zhodnocení výzkumných otázek. Na základě výzkumu a dedukce jsou stanoveny závěry na připravenost VZS ČČK na vodním díle Orlík. Uvedené informace jsou podkladem všem zájemcům o tuto problematiku, a to z řad odborné i laické veřejnosti. Zjištěné poznatky o fungování a nedostacích systému VZS ČČK budou sloužit jako podklad pro Prezidium VZS ČČK pro přípravu akčního plánu na vzdělávání, technickou připravenost VZS ČČK a koordinaci s IZS. Výsledky jsou shrnuty za pomoci SWOT analýzy. Práce může být také základem pro studenty, kteří by se zvolenému tématu chtěli blíže věnovat.

Vzhledem ke stále vysokému počtu utonulých je práce vodních záchranářů nezbytná, každý si u vody či na vodě zaslouží profesionální a včasnou péči, kdykoliv a kdekoliv.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 *Historie a současný stav vodního záchránářství*

Důvod příčiny smrti u utonulých se leckdy liší. Může se jednat o náhlou smrt před pádem do vody z plavidla nebo mostu i břehu, smrt na podkladě poranění vzniklého před vstupem do vody, smrt na základě poranění vzniklého ve vodě, například skok do vody, střet (zasažení) s plavidlem, reflektorická smrt při styku těla se studenou vodou, kdy může dojít k srdeční zástavě či laryngeálnímu (hrtanovému) šoku. Náhlou smrt ve vodě může způsobit také infarkt nebo cévní mozková příhoda a v neposlední řadě i vlastní utopení z důvodu přecenění sil, vyčerpání, křečí, vdechnutí vody a paniky. Nejčastějšími oběťmi utonutí bývají děti a mládež, v mnoha případech jde o neplavce nebo málo zkušené plavce (Miler, 1989). Většina utonulých bývá nalezena v přírodních vodách, utonutí v bazénech je méně časté, ale o to závažnější, neboť každý bazén, včetně soukromého, musí být dozorován (Norma TNV 94 0920-1, 2010).

Péče o bezpečnost a zdravé prostředí koupališť, plováren a krytých bazénů patří k základním povinnostem jejich provozovatelů. Ti musí pro každý areál zajistit dostatečný počet školených pracovníků – plavčků, obeznámených s poskytováním první pomoci při nevolnosti, poranění, zranění nebo tonutí, a vybavit je záchrannými prostředky. Je ovšem také nutno podotknout, že osoby navštěvující areály bazénů a koupališť by měly dodržovat zásady bezpečnosti, nepodceňovat možná rizika a vyhnout se rizikovému chování, jakým je např. konzumace alkoholických nápojů nebo přeceňování vlastních sil a schopností. Ke zvýšení bezpečnosti výrazně přispívá i povinná výuka plavání na základních školách a preventivní činnost VZS ČČK pro širokou laickou veřejnost (Miler, 1989).

Vodní záchránáři kromě osvětových seminářů, workshopů zaměřených na prevenci tonutí a první pomoc jsou také odborným garantem projektu Bezpečné dětství – u vody bez nehody (Výroční zpráva VZS, 2018). Všechna utonutí v České republice jsou evidována Českým statistickým úřadem. Každý mrtvý, nalezený ve vodě, je označen za utonulého, a jak vyplývá ze statistiky, Česká republika se v Evropě řadí mezi země s nejvyšší úmrtností. Ročně utone v ČR okolo 180 osob. Nejčastější příčinou utopení byl pád do rybníka, jezera nebo řeky. V České republice utonutí patří mezi pět nejčastějších úrazových příčin smrti. Dle statistik za poslední roky dochází k drobnému poklesu počtu utonulých (ČSÚ, 2018).

Člověk se již od pradávna ve svém životě setkával se situacemi, kdy byl odkázán na cizí pomoc, nebo měl příležitost sám pomoci někomu jinému. Možná právě díky tomu, že voda se stala nedílnou součástí života člověka, naučil se plavat. Buď, aby zachránil ostatní členy svého společenství, nebo sám sebe (Řepa, 1983).

V roce 1857, šest let před založením Mezinárodního červeného kříže, byl založen Pražský dobrovolný sbor ochranný, který si stanovil cíl chránit lidský život a zdraví. Považoval totiž člověka za to nejcennější a poskytoval první pomoc při hromadných neštěstích, především při tehdejších povodních a požárech. První zmínka o sdružení, které by se specializovaně věnovalo pouze záchranně tonoucích, je až z období po první světové válce. Vznikalo podle vzoru evropských států, kde dobrovolné vodní záchranné spolky například v Holandsku, Německu, Anglii a Francii měly už více jak stoletou tradici. Organizovaly se dobrovolné sbory zachránců tonoucích YMCA – Křesťanské sdružení mladých mužů, založené zakladatelem Červeného kříže H. Dunantem v roce 1855 a sokolské spolky. Těžiště jejich činnosti bylo především v osvětové práci ve vydávání publikací a zajišťování Vodní záchranné služby v době konání letních táborů. YMCA věnovala velkou pozornost perfektnímu vyškolení svých záchranařů, měla vypracována jednotná metodická pravidla výuky a přísný zkušební řád. Na základě let praxe a úspěšně vykonaných zkoušek bylo možno získat hodnost zachránce – junior, zachránce – senior a zachránce – instruktor (Tlustý, 2017).

Slibný vývoj Vodní záchranné služby byl přerušena druhou světovou válkou. V poválečné obnově státu se nepodařilo znovuobnovení Vodní záchranné služby a trvalo téměř deset let, než byla prosazena myšlenka Dr. Jeronýma Řepy znovu organizovat Vodní záchrannou službu. Jeho úsilí bylo podníceno narůstajícími počty utonulých, které byly ve srovnání s ostatními evropskými státy, a dokonce i přímořskými státy alarmující (Pešorna, 2014).

Dlouholetá snaha o organizování Vodní záchranné služby pod patronací Českého červeného kříže, obdobně jako jiných zemích, se naplnila až v druhé polovině šedesátých let. V roce 1966 přijalo plenární zasedání Československého červeného kříže rozhodnutí o prosazování myšlenky zavedení Vodní záchranné služby Československého červeného kříže v Československé socialistické republice. O rok později, v roce 1967, doporučil sekretariát Ústředního výboru Komunistické strany Československa zpracovat koncepci Vodní záchranné služby a schválil Zásady Vodní záchranné služby a akční plán jejich zajištění. Oficiálním rokem vzniku Vodní záchranné služby je rok 1967, ale teprve v roce 1968 vznikla první aktivní Československá vodní záchranná služba VZS ČSČK. Pro

zajímavost VZS ČSČK byla založena přesně 200 let poté, co byly založeny první spolky zachránců tonoucích ve světě.

Od roku 1968 byly průběžně zakládány ve většině okresů organizace VZS ČSČK. Činnost, která přispívala k uskutečňování základního cíle – snižování počtu utonulých osob. V roce 1991 se VZS ČČK stala členem mezinárodní organizace FIS (Fédération de Sauvetage Aquatique). Tato organizace měla zásadní vliv na vznik a rozvoj vodního záchranářství v Evropě (Novotná a Miler, 2007). Roku 1994 se VZS ČČK stala členem nově koncipované celosvětové organizace ILS (International Life Saving) díky připojení WLS (World Life Saving) (obr. 1), kam patřila Austrálie.

Obrázek 1 Sloučení organizací FIS a WLS (ILSF, 2007)

Lidé by měli přemýšlet někdy nad tím, že se při koupání a rekreaci u vody často vystavují velkému nebezpečí, které vodní živel přináší, a tím je utonutí (Brewster, 2003). Možná to někoho napadlo až při sledování známého seriálu Pobřežní hlídka, který velmi názorně ukazuje možná rizika spojená s pobytem u vody, ale také činností spojující krásné myšlenky, jako je vodní záchranářství. I to je malá součást našeho uvědomění si, že vodní záchranáře potřebujeme i v České republice, i když ČR není přímořským státem. Naším vzorem by mohla být anglická Vodní záchraná služba – The Royal Life Saving Society, která je brána jako nedílná součást života Angličanů. Dokonce natolik vážně, že její patronkou je sama královna Alžběta a čestným prezidentem princ Michael z Kentu (Panton, 2011). První nejširší členskou základnou s nejpropracovanějším vzdělávacím programem bezpečnosti na moři a vodních programů založených na základě vzájemné lidské pomoci se může pochlubit Austrálie (R McClelland, 2017).

Vztah našich občanů k plavání a ke všem vodním sportům lze hodnotit kladně. ČR má dlouholetou tradici ve vodní turistice a dálkovém plavání. Lidé jsou schopni velmi

pohotově a v masové míře akceptovat veškeré novinky ve vodních sportech, jako tomu bylo třeba na počátku zejména 60. let ve sportovním potápění nebo v 70. letech ve windsurfingu, i v 80. – 90. letech, kdy se masově rozvíjelo jachtařství a jízdy na vodních skútrech i motorových člunech. V současnosti obnovený adrenalinový sport je sjíždění řek, oblíbený hlavně u mladistvých. Je až nepochopitelné, jaký vznikl nepoměr rychlého rozvoje vodních sportů a úrovně poskytované záchrany. Hlavní příčinou je nedostatek finančních prostředků na nákup potřebné moderní techniky, nedostatečná prevence a málo důrazná propagace správného chování u vody.

I záchranářský sport, který byl sportem v ČR uznán teprve v roce 2011, není veřejnosti příliš znám a netěší se přízni sponzorů. Přitom je velice atraktivní a čeští junioři i senioři se vrací z mezinárodních závodů s medailemi. Plavecká výchova v ČR je stále směřována převážně na cíle tělovýchovné i sportovní, zdravotní, kondiční a rehabilitační. Tento charakter plavecké výchovy je správný, ale je třeba jej záměrně doplnit i o záměr, aby každý plavec, vodák, potápěč, vůdce plavidla byl schopen poskytnout ve vodě nebo u vody adekvátní pomoc, případně tak zachránit lidský život (Sedláček, 2000).

1.2 Vodní záchranná služba Českého červeného kříže

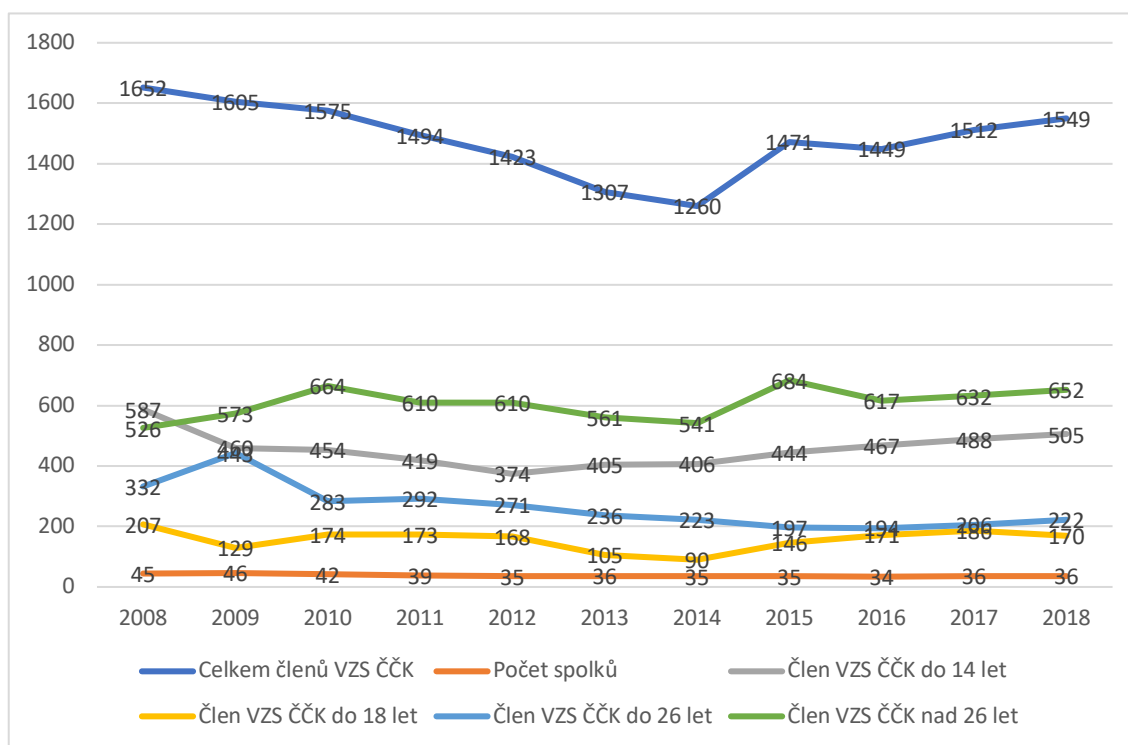
Vodní záchranná služba je součástí Českého červeného kříže, je dobrovolným a nezávislým sdružením zahrnující děti, mládež i dospělé občany. Členy Vodní záchranné služby mohou být také právnické osoby, kterými jsou například soukromé školy první pomoci. Hlavním posláním Vodní záchranné služby Českého červeného kříže je organizování a provádění preventivní i záchranné činnosti, poskytování první pomoci na bazénech, koupalištích, vodních plochách a vodních tocích i v jejich bezprostřední blízkosti. Dále také při sportovní a rekreační činnosti i v případech živelných katastrof a obecného ohrožení, s cílem zabránit tak vážným úrazům, utonutím i materiálními ztrátám (Miler, 1999).

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže je občanské sdružení, které má ve svém poslání:

1. záchranu a poskytování neodkladné rozšířené první pomoci na vodních plochách a v jejich blízkosti, včetně technické pomoci a záchrany;
2. jako zapsaný spolek účastnit se a být aktivní součástí IZS;
3. zprostředkovávat sport a volnočasové aktivity pro mládež i dospělé, včetně prevence tonutí;

4. komplexně vzdělávat řád záchranářů – od juniorů po specialisty na specifické typy vodního prostředí a lektory/školitele nejen pro složky IZS (VZS: Kdo jsme, 2020).

V České republice bylo k 31. 12. 2018 ve VZS ČČK registrováno celkem 1 549 členů ve 36 pobočných spolcích, které zajišťují bezpečnost na českých vodních plochách, a snižují tak nebezpečí utonutí a následky zranění. Statistiky z roku 2019 o VZS ČČK byly Prezidiem VZS ČČK v době zpracovávání této práce ve fázi příprav a nejsou tedy obsahem této práce. Z celkového počtu členů v roce 2018 je 505 do 14 let, 170 do 18 let, 222 do 26 let a 652 nad 26 let (Výroční zpráva VZS ČČK, 2018). V následujícím grafu je znázorněn počet členů VZS ČČK za posledních deset let dle jednotlivých věkových kategorií.

Obrázek 2 Vývoj počtu členů za 10 let (Výroční zprávy VZS ČČK, 2008-2018)

Za posledních 10 let se situace v ČR mírně vychýlila. Celkový počet záchranářů klesl o 103 členů, a to především v letech 2008–2014 u mladších cílových skupin do 26 let. Trend následoval i počet pobočných spolků, který se ustálil na průměru 35. V posledních 4 letech naopak pozorujeme narůst základny členů především u starší věkové kategorie nad 26 let a nejmladší cílové skupiny do 14 let.

1.2.1 Struktura a legislativa

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže je součástí integrovaného záchranného systému. Jeho činnost se řídí dle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů., a je definován jako „*koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací*“. Zákon uvádí, kdy mohou být složky integrovaného záchranného systému aktivovány a rozděluje je na základní a ostatní složky IZS. Mezi základní složky integrovaného záchranného systému patří Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí území jednotkami požární ochrany, Policie České republiky a poskytovatelé zdravotnické záchranné služby. Složkami ostatními se ve smyslu tohoto zákona rozumí např. ostatní ozbrojené bezpečnostní a záchranné sbory, vyčleněné síly nebo VZS ČČK, o které pojednává diplomová práce.

Zákon mimo jiné také definuje pojem – mimořádná událost. Ta je dle zákona č. 239/2000 Sb. definována jako „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*“

VZS ČČK je jedinou celostátní organizací svého druhu působící zejména v letních měsících, která je aktivní 24 hodin denně. Jako složka je zařazena do integrovaného záchranného systému, je běžně využívána k primárním zásahům na vodních plochách nebo v jejich blízkosti operačními prostředky Hasičského záchranného sboru ČR, dispečinky zdravotnických záchranných služeb, Policie ČR nebo Státní plavební správy (VZS: Kdo jsme, 2020).

1.2.2 Působnost, vodní plochy a financování

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže působí zejména v lokalitách, kde dojezdové časy záchranných služeb jsou mnohdy komplikované zákonnou dostupností po pozemních komunikacích v řádu 20 minut nebo jsou tyto lokality bez rychlého nasazení motorového plavidla nedostupné. Zcela zásadní je i velmi dobrá znalost zajišťovaných vodních ploch, břehů a okolí, což je pro rychlý zásah a záchranu života velmi často klíčové. Rychlá odezva na výzvu tonutí nebo stavu těsně po tonutí dramaticky zvyšuje šanci na přežití.

VZS ČČK poskytuje své čluny i jako dopravní prostředek posádkám Rychlé lékařské pomoci do obtížně dostupných míst a pro následný rychlý transport pacienta člunem VZS ČČK k sanitnímu vozu nebo vrtulníku Letecké záchranné služby. Proto není možné VZS ČČK nahradit např. zásahem HZS ČR. Je zřejmé, že vodní záchranáři jsou nezbytně nutní pro snížení počtu utonulých osob, tuto činnost dělají dobrovolně a ve svém volném čase bez nároku na finanční odměnu (Němec, 2010).

V současné době VZS ČČK působí v deseti krajích České republiky, kdy je součástí integrovaného záchranného systému, viz tabulka 1.

Tabulka 1 Lokality působení VZS ČČK dle kraje (HZS ČR, 2019)

Kraj	Lokalita	Pobočné spolky VZS ČČK
Hlavní město Praha	-	-
Jihočeský kraj	vodní nádrž Lipno – Dolní Vltavice	Český Krumlov
	vodní nádrž Lipno – Modřín	České Budějovice
Jihomoravský kraj	Novomlýnská nádrž Pavlov	Nové Mlýny
	Novomlýnská nádrž Pasohlávky	Brno
Karlovarský kraj	vodní nádrž Jesenice	Karlovy Vary
Kraj Vysočina	vodní nádrž Dalešice	Třebíč
Královehradecký kraj	vodní nádrž Rozkoš	Náchod
Liberecký kraj	vodní nádrž Mšeno	Jablonec nad Nisou
Moravskoslezský kraj	vodní nádrž Těrlicko	Těrlicko
	vodní nádrž Slezská Harfa	Bruntál
	Hlučínské jezero	Ostrava
Olomoucký kraj	-	-
Pardubický kraj	vodní nádrž Seč	Chrudim
	vodní nádrž Pastviny	Pastviny
Plzeňský kraj	vodní nádrž Hracholusky	Plzeň
Středočeský kraj	vodní nádrž Slapy	Praha 6
	vodní nádrž Orlík	Praha 15
Ústecký kraj	vodní nádrž Nechanice	Kadaň
Zlínský kraj	-	-

Nejvíce vodních ploch v ČR má Moravskoslezský kraj, a to 3 vodní plochy. Následují Středočeský, Jihomoravský, Jihočeský a Pardubický kraj. Hlavní město Praha, Olomoucký a Zlínský kraj nemají žádnou lokalitu působení VZS ČČK, protože se v oblasti nenachází velké vodní plochy určené k rekreaci. Tabulka udává také pobočné spolky, které zajišťují fungování VZS ČČK na daných vodních plochách.

Vodní plochy jsou zajištěny zejména v letních měsících v režimu 24 hodin 7 dní v týdnu. Výjimkou jsou vodní záchranáři v Jihočeském kraji, kteří zajišťují v zimních měsících bruslařskou dráhu na Lipně.

Pro VZS ČČK byl v ohledu financování převratný rok 2016, kdy díky dotaci Ministerstva vnitra ČR a Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, zůstala zachována hlídková činnost. Díky každoroční účelové dotaci na Obnovu a rozvoj materiálně-technické základny VZS ČČK mohou vodní záchranáři zasahovat s novými záchranářskými plavidly, vybavením a technikou. V současnosti se díky této dotaci plánují rekonstrukce i výstavba nových stanic VZS ČČK. Dále se plánuje zřídit nové stanice VZS ČČK v Jihomoravském kraji na vodní nádrži Vranov a v Ústeckém kraji na jezeře Milada a Mosteckém jezeře. Jednotlivé pobočné spolky hospodaří s finančními prostředky dle svých možností, peníze získávají většinou formou darů od lokálních firem či samotného města (Výroční zpráva VZS ČČK, 2018).

1.2.3 Členství a kvalifikace

VZS ČČK rozeznává tyto formy členství fyzických osob:

1. Členem – čekatelem se stane osoba, která dovršila věk alespoň šesti let, podala žádost o členství, a tato žádost jí byla schválena příslušným orgánem pobočného spolku nebo přímo Prezidiem. Čekatel nesmí vykonávat činnost ve VZS ČČK samostatně a nemůže volit a být volen do orgánů VZS ČČK ani pobočného spolku.
2. Řádným členem se stane člen – čekatel, který získá jakoukoli kvalifikaci dle vzdělávacího programu VZS ČČK, kterou mu potvrdí Prezidium VZS ČČK. Jeho přijetí za řádného člena odsouhlasí valná hromada pobočného spolku nebo Prezidium VZS ČČK, pokud je členem hlavního spolku.
3. Čestným členem se může stát kdokoli, kdo se mimořádně zasloužil o rozvoj a propagaci VZS ČČK. Udělení schvaluje Prezidium VZS ČČK (Stanovy VZS ČČK, 2017).

Členská základna VZS ČČK se sdružuje v pobočných spolcích, které musejí být registrovány u Prezidia VZS ČČK. Každý pobočný spolek má vlastní právní subjektivitu, nejvyšším orgánem každého pobočného spolku je Valná hromada pobočného spolku, která je složena ze všech řádných členů pobočného spolku VZS ČČK, kteří jsou starší

osmnácti let. Valná hromada volí a odvolává představenstvo pobočného spolku, revizory a také volí delegáty na Republikovou konferenci VZS ČČK.

Statutárním orgánem VZS ČČK je Republiková konference, která se koná pravidelně jedenkrát ročně a je složená z delegátů pobočných spolků VZS ČČK, kteří mají právo volit nebo odvolávat prezidenta VZS ČČK, členy Prezidia a Revizní komisi VZS ČČK. Prezident je statutárním zástupcem VZS ČČK a řídí činnost Prezidia VZS ČČK. Prezidium VZS ČČK je řídicím, tedy výkonným a koordinačním orgánem, ke své činnosti využívá Sekretariát VZS ČČK (Stanovy VZS ČČK, 2017).

K 31. 12. 2018 bylo v seznamu registrovaných pobočných spolků VZS ČČK evidováno celkem 36 spolků. Jednotlivé spolky jsou seřazeny dle krajů v následující tabulce 2. Nejvíce pobočných spolků funguje v Moravskoslezském kraji, což odpovídá počtu vodních ploch. Překvapivé je, že Hlavní město Praha, ačkoliv nemá zajištěnou žádnou vodní plochu, má také 3 pobočné spolky (Výroční zpráva VZS ČČK, 2018).

Tabulka 2 Pobočné spolky VZS ČČK dle krajů (Výroční zpráva VZS ČČK, 2018)

Kraj	Pobočný spolek VZS ČČK	Kraj	Pobočný spolek VZS ČČK	
Hlavní město Praha	Praha 6	Moravskoslezský kraj	Bruntál	
	Praha 11		Frýdek-Místek	
	Praha 15		Krnov	
Jihočeský kraj	České Budějovice		Krnov II. - Slezská Harta	
	Český Krumlov		Nový Jičín	
	Soběslav		Nový Jičín – R	
	Tábor		Ostrava	
Jihomoravský kraj	Blansko		Těrlicko	
	Brno		Olomoucký kraj	-
	Letovice-Křetínka		Pardubický kraj	Chrudim
	Nové Mlýny	Pastviny		
Karlovarský kraj	Jesenice	Plzeňský kraj	Klatovy	
	Sokolov		Plzeň	
Kraj Vysočina	Třebíč	Středočeský kraj	Kladno II.	
Královehradecký kraj	Dvůr Králové nad Labem		Příbram	
	Náchod	Ústecký kraj	Most	
	Nové Město nad Metují		Nechranice	
Liberecký kraj	Jablonec nad Nisou		Ústí nad Labem	
	Liberec	Zlínský kraj	-	

Kvalifikace, tedy oprávnění o profesní způsobilosti, je rozdělena na Kvalifikace VZS ČČK a Kvalifikace dle Národní soustavy kvalifikací (dále jen „NSK“). Cílem udělování kvalifikací VZS ČČK je získávání a prohlubování odborných znalostí, potřebných pro výkon činností ve VZS ČČK. K získání odborných kvalifikací VZS ČČK je zpravidla zapotřebí absolvování kurzu a úspěšné splnění předepsané zkoušky. Kurz má za cíl, zájemce o danou kvalifikaci ke zkoušce připravit. Na plnění zkoušky dohlíží zkušení a nekompromisní instruktoři, potvrzení o získání kvalifikace VZS ČČK vydává Prezidium VZS ČČK (Vzdělávací program VZS, 2017).

Cílem kvalifikací podle NSK je získání „Osvědčení o získání profesní kvalifikace“, které opravňuje vykonávat povolání v dané oblasti. Podmínkou získání profesní kvalifikace je složení zkoušky podle pravidel NSK (Národní kvalifikace, 2012). V rámci Vzdělávacího programu VZS ČČK jsou uznávány profesní kvalifikace dle pravidel NSK, jako ekvivalentní ke kvalifikacím VZS ČČK. Vzdělávání ve VZS ČČK je rozděleno do čtyř kategorií:

1. kvalifikace dětí a mládeže;
2. kvalifikační minima;
3. základní kvalifikace;
4. pedagogické kvalifikace.

Tato práce se podrobněji bude věnovat pouze základním kvalifikacím, které jsou nezbytnou podmínkou pro výkon služby záchranáře na vodním díle Orlík. Ostatní kvalifikace budou dále popsány obecně.

Kvalifikace dětí a mládeže

- Mladý záchranář 7 / Z7

Kvalifikace Mladý záchranář je kvalifikací pro nejmladší členy, podmínkou pro získání této kvalifikace je být členem VZS ČČK, dosažení věku 6 let a doložená zdravotní způsobilost. Průběh záchranářské a plavecké výuky i závěrečné zkoušky pro získání kvalifikace jsou plně v kompetenci pobočného spolku, probíhají pod vedením člena VZS ČČK s minimální kvalifikací Z3. Platnost kvalifikace je omezena věkem do 10 let, včetně. Pro splnění kvalifikace je nutné splnit balíček plavání, záchrany tonoucích, první pomoci, potápění a doplňující znalosti.

- Mladý záchranář 6 / Z6

Kvalifikace pro mladší a starší školní věk, zde je podmínkou pro zahájení přípravy dosažení věku 10 let, členství ve VZS ČČK a doložená zdravotní způsobilost.

Organizace přípravy a závěrečné zkoušky jsou také plně v kompetenci pobočného spolku. Výuka musí probíhat pod vedením člena VZS ČČK s minimální kvalifikací Z3. Kvalifikace je platná do věku 14 let, včetně. Závěrečná zkouška se skládá z balíčku plavání, záchrany tonoucích, první pomoci, potápění a doplňujících znalostí.

- Mladý záchranář 5 / Z5

Kvalifikace pro adolescentní věk, kde pro zahájení přípravy je podmínkou být členem VZS ČČK, dosažení věku 14 let a doložená zdravotní způsobilost. Organizace přípravy a závěrečné zkoušky jsou též v kompetenci pobočného spolku pod vedením člena VZS ČČK s minimální kvalifikací Z3. Platnost kvalifikace je omezena věkem, platí do 18 let věku včetně. Závěrečná zkouška se skládá z balíčků plavání, záchrany tonoucích, první pomoci, potápění a doplňujících znalostí.

Kvalifikační minima

- Záchranářské minimum / ZM

Minimální kvalifikace potřebná pro získání statutu řádného člena VZS ČČK. Podmínkou pro účast v kurzu je nutné být členem VZS ČČK, dosažení věku 18 let, nejpozději v době konání závěrečných zkoušek kurzu. Dále doložená zdravotní způsobilost a ukončená základní školní docházka. Tato kvalifikace je platná 2 roky a její prodloužení probíhá na základě přezkoušení, ještě v době platnosti stávající kvalifikace. Požadavky na přezkoušení jsou totožné s požadavky závěrečných zkoušek již absolvovaného kurzu.

Výuka probíhá pod vedením pověřeného člena VZS ČČK s minimální kvalifikací Z3. Výuka může probíhat blokově nebo průběžně. Závěrečné zkoušky se skládají z písemného testu a praktického výcviku. Součástí zkoušky je prevence úrazů, poskytnutí první pomoci, základní dovednosti záchrany u vody a využití záchranných pomůcek. Záchranářské minimum je nezbytnou kvalifikací, pro zajištění například bazénů či koupališť, je především určena pro ostatní personál zařízení.

- Záchranářské minimum pro volnou vodu / MVV

Záchranářské minimum je minimální kvalifikace pro výkon služby na stanicích VZS ČČK. Vstupním požadavkem do kurzu je být řádným členem VZS ČČK, doložená zdravotní způsobilost a souvislé uplavání, bez zjevných známek vyčerpání, vzdálenosti

200 m. Kvalifikace je také platná 2 roky a prodloužení probíhá na základě přezkoušení, ještě v době platnosti stávající kvalifikace, požadavky přezkoušení jsou totožné s požadavky závěrečných zkoušek. Prezidium nebo pobočným spolek, který kurz pořádá, pověří člena s minimální kvalifikací Záchranář VZS ČČK. Náplní kurzu je znalost první pomoci, záchrana tonoucího na volné vodě a ovládání plavidel, včetně výbavy. Závěrečná zkouška se skládá z teoretické a praktické části. Vykonává se před zkušební komisí, složené minimálně ze 2 členů pověřených Prezidiem VZS ČČK nebo představenstvem pobočného spolku, který kurz pořádá. Vždy musí být přítomen jeden zkoušející s minimální kvalifikací Záchranář VZS ČČK a jeden s minimální kvalifikací Specialista první pomoci (dále jen „SPP“). Pověřený člen pobočného spolku, pod jehož vedením výuka probíhala, zpravidla bývá třetím členem komise.

- Vůdce záchrannářského plavidla / VZP

Kvalifikace určená pro získání oprávnění k vedení záchrannářských plavidel VZS ČČK. Vstupním požadavkem tohoto kurzu je být řádným členem VZS ČČK, doložená zdravotní způsobilost, kvalifikace MVV nebo vyšší, zájemce musí být držitelem platného dokladu Vůdce malého plavidla kategorie M vydaného Státní plavební správou. Platnost této kvalifikace je 2 roky a prodloužení probíhá na základě přezkoušení, v době platnosti kvalifikace. Požadavky při přezkoušení jsou totožné s požadavky závěrečných zkoušek. Kurz je organizován jako bloková výuka pod vedením pověřeného člena VZS ČČK s minimální kvalifikací Záchranář VZS nebo Školitel vůdců záchrannářského plavidla. Obsahem tohoto kurzu je ovládání plavidel, vybraná problematika vedení záchrannářského plavidla, znalosti údržby plavidla, znalosti z hydrologie, meteorologie i znalosti používané techniky, která je součástí vybavení záchrannářských plavidel, například práce se sonarem, radarem atd. (Vzdělávací program VZS, 2017).

Základní kvalifikace

Profesní kvalifikace Plavčík (74-008-H), Mistr plavčí (74-007-H) a Záchranář VZS (74-009-M), jsou udělovány autorizovanou osobou, dle hodnotícího standardu NSK na základě splnění autorizovaných zkoušek (Národní kvalifikace, 2012).

- Plavčík – záchranář 3 / Z3

Kvalifikace Plavčík je kvalifikací s právní odpovědností a s omezenou dobou platnosti na 2 roky. Prodloužení této kvalifikace je možné jen na základě přezkoušení, ještě v době platnosti stávající kvalifikace, a to s požadavky totožnými jako u závěrečných zkoušek tohoto kurzu. Podmínky pro účast v kurzu Plavčík – záchranář 3.

VZS ČČK jsou plnoletost, nejpozději v době konání kurzu, ukončená základní školní docházka a zdravotní i plavecká způsobilost. Náplní činnosti plavčíka je zajištění prevence nehod a tonutí v bazénech, umělých i přírodních koupalištích do hloubky 1,6 m, v souladu s platnou legislativou. Budoucí plavčík je připravován i pro pomoc v záchranném týmu VZS ČČK, při živelných pohromách. Kurz Plavčík – záchranář 3 probíhá v rozsahu 25 hodin teorie a 50 hodin praxe. Závěrečné zkoušky pro kvalifikaci Z3 jsou obsahově totožné se závěrečnými zkouškami pro kvalifikaci Plavčík podle hodnotícího standardu NSK. Průběh kurzu je popsán v praktické části jedním z instruktorů kurzu.

- Mistr plavčí – Záchranář 2 / Z2

Podmínkou pro vstup do kurzu je být členem VZS ČČK, být zdravotně způsobilý a vlastnit platnou kvalifikaci Plavčík – záchranář 3. Kvalifikace má platnost 4 roky a prodlužuje se na základě přezkoušení v době platnosti, kde požadavky přezkoušení jsou totožné s požadavky závěrečných zkoušek. Kurz probíhá blokovou nebo průběžnou formou pod vedením člena VZS ČČK s minimální kvalifikací Školitel pro bazénové kvalifikace. Náplní činnosti Mistra plavčího je zajištění prevence nehod a tonutí v bazénech, umělých i přírodních koupalištích hlubších než 1,6 m, v souladu s platnou legislativou a vedení záchranného týmu (Vzdělávací program VZS, 2017).

- Záchranář VZS

Pro přijetí do kurzu Záchranář VZS je nutné vlastnit platnou kvalifikaci Záchranář III., s minimálně jednoletou praxí, dokončené středoškolské vzdělání s maturitou, zdravotní způsobilost a oprávnění vůdce malého plavidla bez omezení výkonu.

Osvědčení Vůdce malého plavidla, která opravňuje k řízení lodi se rozděluje do čtyř skupin – (I) vnitrozemské plavby, (C) denní plavba na moři do jedné námořní míle od pevniny, (M) plavidlo s vlastním strojním pohonem – s omezením do 100 koní anebo bez omezení, (S) plachetnice. Na tento kurz je nutnost mít skupiny I, S, M bez omezení výkonu (SPS, 2020).

Kvalifikace Záchranář VZS je platná 3 roky, prodlužuje se na základě přezkoušení v době platnosti kvalifikace s požadavky totožnými jako u závěrečných zkoušek Záchranář 3. Kurz Záchranář VZS je rozdělen na dvě části. Část probíhající na divoké vodě v rozsahu 90 hodin a část na hladinové službě také v rozsahu 90 hodin (Vzdělávací program VZS, 2017).

Pedagogické kvalifikace

V systému vzdělávání VZS ČČK je možno získat také pedagogické kvalifikace opravňující k pořádání jednotlivých kurzů a tvorbě výukových materiálů.

- Školitel první pomoci / SPP.

Držitel kvalifikace SPP je oprávněn vyučovat a zkoušet první pomoc v rámci jednotlivých kurzů, je-li k tomu pověřen oprávněným členem VZS ČČK.

- Školitel pro bazénové kvalifikace / SBK

Držitel kvalifikace SBK je kompetentní účastnit se, jako člen, zkušební komise a provádět výukovou činnost na kurzech ZM, Z3 a Z2 na základě pověření Prezidia VZS ČČK. Absolvent se podílí na přípravě a organizaci kurzů a seminářů a tvorbě výukových materiálů.

- Školitel vůdců záchrannářského plavidla / SVZP

Držitel kvalifikace SVZP je oprávněn účastnit se jako člen zkušební komise a provádět výukovou činnost na kurzech VZP na základě pověření Prezidiem VZS ČČK. Podílí se na přípravě a organizaci kurzů a seminářů a tvorbě výukových materiálů.

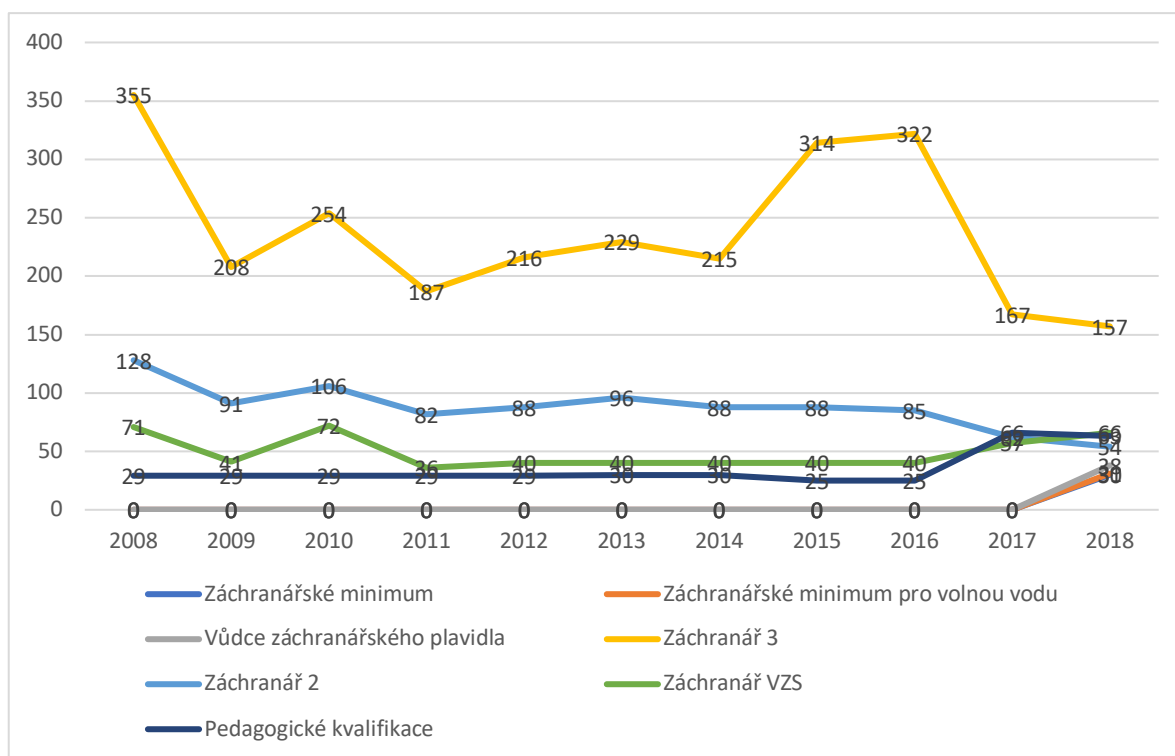
- Instruktor VZS

Držitel kvalifikace Instruktor VZS je na základě pověření kompetentní provádět výukovou činnost a účastnit se zkoušek jako člen zkušební komise.

- Lektor VZS

Držitel kvalifikace Lektor VZS je na základě pověření kompetentní provádět výukovou činnost a účastnit se zkoušek jako člen zkušební komise (Vzdělávací program VZS, 2017).

Přehled o počtu členů s platnou kvalifikací zobrazuje následující graf. Členům VZS ČČK se započítává pouze nejvyšší dosažená kvalifikace. Počet kvalifikací následuje klesající trend celkového počtu členů VZS ČČK v ČR. Nejvyšší propad můžeme sledovat u nejčtenější kvalifikace Záchranář 3. Od roku 2018 statistika nově sleduje také počet nových kvalifikací, a to Záchranářské minimum pro volnou vodu, Vůdce záchrannářského plavidla a Záchranářské minimum.

Obrázek 3 Dosažené kvalifikace za 10 let (Výroční zpráva VZS ČČK, 2008-2018)

1.3 Osobnost vodního záchranáře

Správný záchranář samozřejmě musí umět špičkově plavat, být fyzicky i psychicky vyrovnaný, schopen koncentrace pozornosti a psychomotorického tempa. Musí také umět používat jednotlivé záchranné pomůcky. Záchranář by měl umět rychle a správně vyhodnotit situaci, zvolit nejúčinnější, nejrychlejší i nejbezpečnější záchranu. K tomu slouží cvičení s názvem Simulated Emergency Response Competition, ve kterém se pořádají soutěže i na celosvětové úrovni.

Plavčík je osoba zletilá, speciálně vyškolená k prevenci nehod a tonutí, vodnímu záchranářství a první pomoci vyskytující se na bazénech, koupalištích a aquaparcích. Plavčík při své práci na sebe bere odpovědnost za bezpečnost návštěvníků. Návštěvníci jsou povinni, dle návštěvního řádu, respektovat pokyny plavčíka.

Plavčíci, kteří jsou členy VZS ČČK, mají jednotné oblečení, bílé tričko, jehož součástí je viditelné označení kvalifikace, a oranžové kraťasy. Tento předpis se v nejbližší budoucnosti upraví, dle světových norem a VZS ČČK převezme nové barvy – žluté tričko a červené kraťasy. Nezbytnou součástí je pevná obuv, která umožňuje bezpečný a rychlý přesun po pracovišti a neomezuje plavčíka při plavání. K základnímu vybavení plavčíka dále patří píšťalka, ledvinka s rychlorozepínací přezkou obsahující resuscitační roušku, gumové rukavice, sterilní obvaz a rychloobvaz v nepromokavém

obalu. Součástí vybavení jsou také ochranné prostředky – sluneční brýle, pokrývka hlavy a láhev s vodou pro doplňování tekutin (Miler, 2016).

Práce v týmu je nezbytná nejen pro zajišťování bezpečnosti u vody, ale také při záchranné akci, kde je důležitá rozvaha, rychlost, přesnost i předvídatost. Záchranný tým se skládá nejen z plavčků, ale i dalšího personálu zařízení, který pomůže při akci s vyklizením bazénu, přivoláním zdravotnické záchranné služby či zajištění kardiopulmonální resuscitace, protože plavčík by nikdy neměl pracovat sám (Ellis, 2011).

Struktura přípravy vodního záchranáře se skládá z úzce souvisejících částí, které jsou nutností, aby je každý budoucí vodní záchranář bez problémů zvládal, a to nejen při provedení zkoušky. První, hlavní částí je samozřejmě plavání, které je jedním z nejdůležitějších předpokladů pro činnost vodního záchranáře. Tato část obsahuje především zvládnutí technik plaveckých způsobů. Je nezbytné, aby vodní záchranář uměl bravurně plavat, orientovat se na vodní hladině, a to nejen za příznivých povětrnostních podmínek. Samozřejmě také je nutná i dobrá fyzická kondice záchranáře. Do kategorie plavání rovněž patří zvládnutí speciální plavecké průpravy pro záchranu tonoucích. Ta obsahuje základní prvky, které se používají při samotné záchraně tonoucího. Vždy je ale nutno začít osobní bezpečností a sebezáchranou. Do první části speciální plavecké průpravy patří vznášení, které záchranářům slouží pro vlastní sebezáchranu, lze ho využít při vyčerpání a k nutnosti odpočinku na otevřené vodě. Spočívá v samotném vznášení se v poloze na zádech, při čemž je možnost volně dýchat. Další potřebnou sebezáchranou je samotné šlapání vody, které je pro sebezáchranu či osobní zásah záchranáře velmi nezbytné. Bezpečnost záchranáře je vždy na prvním místě (ANRD, 2012).

Ke vstupu do vody záchranáři využívají kročňý způsob skoku, který má několik výhod. Tou hlavní je, že při vstupu do neznámé vody s neznámou hloubkou dopadne vždy na nohy, a při samotném dopadu do vody se mu neponoří hlava pod hladinu a díky tomu má neustálý vizuální kontakt s tonoucím. Záchranář také musí umět plavat ve ztížených podmínkách, jako je plavání v oblečení, za snížené viditelnosti, s omezeným dýcháním, se svázanýma rukama či nohama. Další nezbytnou dovedností záchranáře je plavání na boku, které se často využívá při dopomoci unavenému plavci či nesení předmětu nad hladinou. Pro tažení tonoucího, kdy zachránce drží tonoucího za bradu oběma rukama, využívá plaveckou techniku nazývanou „Záchranářský znak“. Mezi základní dovednosti speciální plavecké průpravy nepochybně patří správné a bezpečné zanoření se pod hladinu jak po nohou, tak po hlavě. Nezbytností je také plavání pod vodou jak se základní potápěčskou výstrojí – maskou, šnorchem a ploutvemi, tak i bez pomoci jakýchkoliv

pomůcek. V neposlední řadě do speciální plavecké přípravy záchranářů patří dopomoc unavenému plavci. Poskytování první pomoci se liší podle počtu záchranářů a stavu tonoucího. Pokud zasahuje jeden záchranář, využívá se dopomoc tažením. Pokud zasahují dva zdatní záchranáři, je možnost si vybrat mezi způsobem nazývaným most či letka. Oba tyto způsoby jsou ve výsledku totožné, liší se jen v postavení záchranářů.

Potápění patří také k nezbytným dovednostem každého vodního záchranáře. Potápění se rozděluje na potápění se základní výstrojí a potápění s přístrojem. Záchranář při potápění musí umět plavat s potápěčskou výstrojí. K základní potápěčské výstroji patří maska, dýchací trubice a ploutve. Bezpochyby sem také patří i samotné oblékání si výstroje pod hladinou vody, a to včetně masky, ze které je nutno vyfouknout pomocí nosu vodu. O potápění se s přístrojem se záchranáři vzdělávají hlavně teoreticky, aby znali potápěčské vybavení a uměli s ním bezpečně manipulovat. Pro potápění se s dýchacím přístrojem jsou pro záchranáře konány speciální kurzy s akreditací.

Mezi doplňující znalosti každého záchranáře patří prevence, taktika, hydrologie, meteorologie, horolezecké techniky, spojovací příprava, speciální druhy záchrany a aktuální témata. Základní dovednosti zabývající se záchranou tonoucího lze rozdělit na osobní zásah, záchranu pomocí záchranných pomůcek a záchranu pomocí plavidla (Miler, 2016).

1.3.1 Osobní zásah

Osobní zásah záchranáře z důvodu vlastní bezpečnosti záchranáře je volen až jako jedna z posledních variant záchrany tonoucího. Mezi základní dovednosti osobního zásahu patří techniky přiblížení se k tonoucímu, techniky tažení tonoucího, techniky vynášení tonoucího z vody a velmi důležitá sebeobrana záchranáře. Záchrana tonoucího je vždy velmi náročná. Pokud by tonoucí byl v šoku a snažil by se záchranáře topit, může použít osvobozovací hmaty.

Každá záchranná akce začíná vstupem do vody, je nutno brát v úvahu jak bezpečně, ale zároveň rychle, se dostat do vody. Nejrychlejším způsobem je skok, ale platí zde pravidlo, že do neznámé vody, kde není známa hloubka, či jiné nástrahy schované pod hladinou vody se nikdy neskáče! Níže jsou popsány další možnosti a postupy osobního zásahu:

- Kročným způsobem skoku

Tento skok je známější pod názvem „skok do neznámé vody“. Využívá se při skoku do vody, kde není známa hloubka. Spočívá ve sníženém postoji s mírně pokrčenýma

nohama pro nižší těžiště. Při provedení skoku vykročíme jednou nohou vpřed, dolů, nikdy neskáčíme do výšky, aby ponoření těla bylo co nejmenší. Paže jsou ohnuty v loktech a po dopadu na hladinu provádějí záběr vodou ve směru pohybu těla. Současný záběr nohou a rukou zajistí minimální zanoření těla zachránce. Při správném a koordinovaném provedení skoku do neznámé vody se tělo ponoří pouze po ramena, hlava vždy zůstane nad hladinou. To umožňuje zachránci nepřetržitě sledovat tonoucího a v případě, že se tonoucí potopí pod hladinu, pamatovat si místo tonutí. Proto záchranáři při záchraně tonoucího používají tyto skoky i v případech, kdy znají hloubku vody.

- Skok v přednožení skrčmo

Málo využívaný způsob skoku je v přednožení skrčmo, do vody dopadáme v přednožení skrčmo, paže provádějí stejný pohyb jako u kročného způsobu. Pro rychlé a plynulé zahájení plavání, přiblížení se k tonoucímu, není tento skok příliš výhodný.

- Skok v roznožení skrčmo

Dalším způsobem skoku do vody je skok v roznožení skrčmo, zachránce do vody dopadá v mírném předklonu, jako při kročném způsobu, ale nohy jsou připraveny k plavání. Tento způsob je velmi vhodný pro dobré plavce – prsaře. Přejít ze skoku do plavání na hladině je velmi plynulý a velmi rychlý.

- Skok z jedoucího plavidla

Skok do vody z jedoucího plavidla, každý si asi představí známé záchranáře ze seriálu Pobřežní hlídka, jak skáčou ze záchranářského člunu šipku. V reálné záchraně je skok ze člunu po hlavě velice nebezpečný. Tento postup se dá praktikovat pouze u nafukovacích záchranářských lodí. Záchranář vybavený helmou a plovací vestou si lehne na břicho na zadní část lodi tak, aby na úrovni jeho pasu byl motor. Skok se provádí přetočením se na záda směrem z lodi, předkloněním hlavy a rukama chránícíma si obličej. Záchranář po dopadu na hladinu musí dát vizuální kontakt posádce, že skok do vody proběhl v pořádku.

- Přiblížení k tonoucímu

V případě, že záchranář nemá jinou možnost, jak se co nejrychleji a nejbezpečněji dopravit k tonoucímu, nemůže využít loď, člun, záchrané prkno nebo jiné plavidlo, na kterém by se mohl bezpečně dopravit k tonoucímu, vydá se plaváním. Pro přiblížení k tonoucímu použije plavecký styl Záchranářský kraul. Záchranářský kraul se od plaveckého kraulu liší zdviženou hlavou nad hladinou, aby záchranář měl po celou dobu záchraně vizuální kontakt s tonoucímu. Důležité pro zvládnutí celé záchrané akce je

dobře nakládat s vlastními fyzickými silami. Hlavní zásadou je nikdy neztratit vizuální kontakt s tonoucím.

- Narovnání zepředu (americký způsob)

Záchranář plave co nejrychleji k tonoucímu. Ve vzdálenosti 2-3 m od tonoucího se zastaví, šlape vodu a pomocí paží se dostává do polohy na boku, nohama dopředu, spodní nohu pokrčí pod tělo a horní nohu má nataženou směrem k tonoucímu. Pomocí záběru paží – krouživého pohybu na úrovni boků, se přibližuje k tonoucímu. Tím si zajišťuje svou vlastní bezpečnost, má možnost odkopnout tonoucího při případném napadení. V okamžiku, kdy je na dosah, uchopí tonoucího pravou paží křížem podhmatem za zápěstí jeho pravé paže, pokud se tonoucí vznáší pod hladinou, pak se záchranář musí mírně ponořit. Zároveň se zajištěným úchopem přechází záchranář razantně v plavání na boku, tonoucí se přetáčí na znak a dostává se do ideální splývavé polohy. Tělo neklesá, protože je tonoucí tažen záchranářem za ruku ve vzpažení.

- Narovnání zepředu nad vodou – Aktivní tonoucí

Záchrana pomocí narovnání zepředu nad vodou se nejčastěji používá při záchraně dítěte nebo s vědomím naší fyzické převahy. Při tomto přiblížení je totiž zachránce nejsnáze zranitelný. Záchranář připlave k tonoucímu do takové blízkosti, aby ho mohl uchopit za ruku, zápěstí pravé paže tonoucího chytne záchranář ze spodu svojí levou rukou a současně pravou seshora za zápěstí. Levá paže hraje důležitou úlohu při vyhledávání a zajištění paže tonoucího ve vodě. Jakmile záchranář pevně drží ruku tonoucího, pustí okamžitě levou ruku. Zakloní se, švihne pravou paží směrem dolů a doprava a v tomto okamžiku se ponořuje pod hladinu. Potom paže pokračuje v protažení směrem nahoru a dozadu, tím vlastně obrátí tonoucího a natahuje ho do narovnání na hladinu nad sebou. Při narovnání podepře hýždě tonoucího levou rukou. Pokud chce být úspěšný, koordinace všech pohybů musí být rychlá, plynulá a provedená švihem až do úplného natažení paže tonoucího v prodloužení osy jeho těla. Levá paže přehmátne na bradu tonoucího a zachránce vyplouvá šikmo z vody za jeho hlavu. Následuje tažení ke břehu.

- Narovnání zepředu pod vodou – Pasivní tonoucí

Ve vzdálenosti 3 až 5 metrů před tonoucím se záchranář potopí. Využije svislé nebo šikmé zanoření po hlavě s cílem potopit se dostatečně hluboko, aby se dostal co nejlépe až na úroveň kotníků tonoucího. Uchopí tonoucího, nejlépe pod kolena, prudce ho otočí o 180° a současně přechází v plavání záchranářským znakem. Záchranář tonoucího tlačí

nahoru za sebe a je s ním v neustálém kontaktu. Intenzivními záběry nohou, případně záběrem jedné paže, protože druhá fixuje tonoucího, se záchranář dostává k hlavě tonoucího, který je již ve splývavé poloze na znaku. Následuje uchopení tonoucího a tažení ke břehu.

- Narovnání zezadu nad vodou – Pasivní tonoucí

Zachránce se k tonoucímu přibližuje zezadu, co nejbližší k jeho tělu. Mohutně vyšlápne vodu a zanoří se kolmo po nohou podél těla tonoucího. Současně uchopí tonoucího např. levou rukou za rameno a pravou za hýždě. Tahem za rameno směrem dozadu za sebe a tlakem na hýždě směrem k hladině se podaří dostat tonoucího na hladinu. To vše se děje za mohutného šlapání vody, ze kterého přechází záchranář z polohy kolmé v plavání záchranářským znakem do polohy šikmé. Intenzivními záběry nohou, popřípadě záběrem jedné paže, protože druhá ruka fixuje tonoucího a dostává se k hlavě tonoucího, který je již ve splývavé poloze na znaku. Následuje uchopení a tažení tonoucího ke břehu.

- Osvobozovací chvaty

Osvobozovací chvaty jsou pro záchranáře velmi důležité, protože slouží k ochraně jeho osobní bezpečnosti. Proto je nutné, aby si záchranáři všechny sebezáchrané prvky pravidelně opakovali a měli je vždy na paměti.

- Osvobození ze škrcení zepředu

Jestliže tonoucí se chytí záchranáře tak, že ho obejmě zepředu, na tu stranu, na kterou se tonoucí dívá, mu záchranář přiloží svou ruku, na jeho tvář a palec tlačí pod spodní čelist. Zde se nachází bolestivý bod, který tonoucího zaručeně odradí od další agresivity.

- Osvobození ze škrcení zezadu

Pokud záchranáře tonoucí obejmě zezadu, nahmatá záchranář jeho spodní ruku a přes loket se ho snaží přetočit na záda a dostat na hladinu. Díky tomu se přestane zdráhat a pokoušet se záchranáře topit. V případě, že se záchranáři jakýkoliv z chvatů nedaří zvládnout, jednoduše se ponoří pod hladinu a odplave od oběti. Tonoucí v tu chvíli dělá vše proto, aby se udržel nad vodou, proto za záchranářem pod hladinu nepůjde.

- Tažení oběma rukama za hlavu

Při tažení záchranář drží tonoucího nataženýma rukama tak, že prostředníky jsou na spodní čelisti, palce na skráních, ukazováky na horní čelisti, prsteníky a malíky pod spodní čelistí. Prostředníky obou rukou záchranáře se uprostřed pouze dotýkají a neleží přes sebe. Záchranář udržuje stálý záklon hlavy tonoucího.

- Tažení oběma rukama v podpaždí

Záchranář vsune čtyři prsty do podpažní jamky tonoucího a jeho palce objímají ramenní kloub. Tento způsob umožňuje lepší nadlehčení tonoucího a zároveň je zachránce blíže tonoucímu.

- Tažení oběma rukama za bradu

Při tažení oběma rukama uchopí záchranář hlavu tonoucího dlaněmi za tváře, konečky jeho prstů se spojují pod bradou. Musí dávat pozor, aby tonoucímu neucpal ústa ani nos.

- Tažení jednou rukou za bradu

Záchrana probíhá tažením tonoucího uchopeného dlaní za bradu tak, aby nepřekrývala jeho ústa a ani netlačila na jeho krk. V obou případech by bylo ztíženo dýchání. Jedna paže záchranáře musí být stále maximálně natažena, volnou rukou provádí záběr a tím urychlí transport tonoucího ke břehu.

- Transport tonoucího z vody

Záchranář pro správné vytažení tonoucího z vody, na pláži či v bazénu musí mít na paměti důležité pravidlo, nikdy nesmí ztratit fyzický kontakt s tonoucím. Měl by omezit zbytečné přehmatávání, které by mohlo znamenat ztrátu kontaktu.

- Vynášení jedním záchranářem

Záchranář nikdy nemůže spoléhat na pomoc ostatních lidí. Proto je nutné, aby si uměl poradit vždy sám, to se týká i samotného transportu tonoucího z vody. Nejvýhodnějším tažením je Americký způsob, díky kterému záchranář vidí, kde bude pro něho vynášení tonoucího z vody nejpříjemnější.

- Výtahový způsob

Tento způsob vytažení z vody se většinou využívá na bazénech, kde je zvýšený okraj bazénu. Záchranář se předkloní směrem k bazénu a uchopí tonoucího zkříženě za zápěstí, levá ruka chytne pravé zápěstí a pravá ruka levé zápěstí. Pro vytažení si pomůžeme rozhoupáním si tonoucího do vody a z vody. Tonoucího vytahujeme silným tahem a díky zkřížení paží záchranáře v průběhu tahu, tonoucího otočíme v ose těla. Závěrem by měl být sedící tonoucí u okraje bazénu, kterého následně pomocí Rautekova manévru odsuneme z dosahu vody pro poskytnutí následné první pomoci.

- Přetažení tonoucího přes okraj bazénu

Záchranu tonoucího přetažením přes okraj bazénu provádí záchranář tahem. Šetrně přetáhne tonoucího přes okraj bazénu tak, aby mohl z větší části jeho tělo pomalu položit

na zem. Někdy si záchranář musí pomoci mírným zhoupnutím tonoucího do vody. Na břehu pak následuje další manipulace s tonoucím, včetně jeho obracení na bok nebo záda tak, jak si vyžaduje následná péče.

- Plážový způsob vynášení tonoucího

Plážový způsob vynášení tonoucího z vody je shodný s Rautekovým manévrem. Tonoucího uchopíme zezadu přes podpaží, nadhmatem za předloktí a zápěstí jedné ruky. Zbytek těla si záchranář mírně podpírá kolenem.

- Hasičský způsob vynášení

Hasičský způsob, jak z názvu vyplývá, neslouží pro vytažení tonoucího z vody na bazénu, ale na otevřené vodě. Když záchranář dotáhne tonoucího ke břehu, ideálně pro tento způsob záchrany, do místa, kde záchranář má vodu do pasu. Tak si tonoucího otočí na hladině obličejem ke dnu, potopí se pod něj, uchopí ho pravou paží mezi nohama, tak že chytne jeho levé stehno, levou rukou uchopí tonoucího za jeho pravou ruku. Pak se začne vzpřimovat a naloží si tak tonoucího na ramena. Snaží se neztratit rovnováhu. Přehmátne-li pravou rukou až na levou paži tonoucího, může si uvolnit levou ruku např. k tomu, aby se za ni nechal vést, nebo se přidržoval. Tento způsob má velkou výhodu, že z vnějších cest dýchacích tonoucího může samovolně vytékat voda.

- Vynášení tonoucího na boku

Tento způsob záchrany se využívá pro vynášení tonoucích na volné vodě. Ideální hloubka pro provedení tohoto způsobu záchrany je v hloubce do pasu záchranáře. Záchranář si stoupne zády k boku tonoucího a podle potřeby se sníží a uchopí ho za tělem, jednou paží přes obě stehna a druhou přes záda v podpaží. Mírně předkloněn dopraví tonoucího na břeh.

- Vynášení dvěma a více záchranáři

Vynášení tonoucího z vody za pomoci více zachránců je samozřejmě jednodušší, ale je zde velmi důležitá organizace zásahu. Proto je vždy stanoven jeden velitel zásahu, který celou záchrannou akci koordinuje.

- Vynášení tonoucího přes okraj bazénu

Vynášení tonoucího přes okraj bazénu se využívá jak na bazénu, tak zároveň na volné vodě, při vytahování tonoucího do stabilní lodi nebo na molo. Záchranář, který přitáhne tonoucího k okraji bazénu, pomůže záchranáři nebo plavčíkovi, který stojí na břehu, pevně uchopit paže tonoucího za zápěstí. Dále dopomáhá tak, že se postaví čelem ke stěně

bazénu, mezi stěnu a tělo tonoucího a vytvoří tak svými zády šikmou „plochu“, po které záchranář ze břehu snadněji vytáhne tonoucího z vody.

- Vytažení tonoucího pomocí páteřové desky

K vytažení tonoucího pomocí páteřové desky dochází při podezření na úraz páteře. Ve chvíli, kdy zachránce 1 táhne tonoucího ke břehu, přináší ke břehu zachránce 2 páteřovou desku, kterou položí na okraj bazénu. Zachránce 1 předá ruce tonoucího do zkřížených rukou zachránce 2 a vyleze z vody pro páteřní desku. Tu pak úchopem za otvor v její horní části oběma rukama zasouvá do vody kolmo ke stěně bazénu, napravo od zachránce 2 se zraněným. Zachránce 2, který zraněného drží křížem za zápěstí, jej otáčí kolem svislé osy doprava a pokládá jej zády na připravenou desku. Jakmile je zraněný v poloze zády k desce. Zachránce 1, který u stěny fixoval desku oběma rukama, pouští pravou rukou desku a převezme pravou ruku postiženého úchopem za zápěstí. Levou rukou i nadále fixuje desku kolmo ke stěně. Zachránce 2, který držel oběma rukama zraněného, uchopí svou pravou, nyní volnou rukou, desku místo svého kolegy. Po této fixaci, oba tahem a šikmo přes okraj bazénu vytahují poraněného na desce na břeh bazénu – viz Příloha 1.

1.3.2 Záchranné pomůcky

Záchranné pomůcky usnadňují práci záchranářům, slouží k zajištění jejich bezpečnosti, používají se ke zkvalitnění poskytování první pomoci ve vodě i na souši. Každý provozovatel bazénu či koupaliště, dle plánu pro provoz zařízení, je povinen zajistit vybavení záchrannými pomůckami. Profesionálních záchranných pomůcek je samozřejmě celá řada – viz Příloha 2, ale v nouzi na vodě je záchranná pomůcka každá věc, která plave po hladině.

- Záchranný pás

Velmi kvalitní pomůckou pro různé varianty záchrany je záchranný pás, který nahradil záchranné bóje známé z Pobřežní hlídky. Je to nejčastěji používaná záchranná pomůcka. Záchranný pás je zhotoven z plovoucí pružné hmoty, je zhruba 95 cm dlouhý, 13 cm široký a 6 cm vysoký. Na jednom konci je opatřen karabinou, na druhém konci kovovým kroužkem, na kterém je navázáno nejlépe plovoucí lano, dlouhé asi 160 cm. Konec lana je zakončen odepínací smyčkou z popruhu, jehož velikost je určena potřebou co nejrychleji převléknout smyčku přes hlavu a pod jednu paži zachránce. Hlavní výhodou záchranářského pásu je jeho ohebnost, díky které má mnohočetné využití.

Poslouží jako házecí pomůcka, jak narovnaný, tak i sepnutý do kruhu. Nebo postiženému můžeme pás jen podat jako plovoucí těleso pro nadnášení postiženého v bezvědomí, které nám umožní případně volat o pomoc nebo zahájit umělé dýchání z úst do úst. Barva záchranného pásu je pro lepší viditelnost v nepříznivých podmínkách jasně oranžová či červená (Miler, 2016).

- Záchranná deska (spineboard)

Mezi povinnou výbavu každého bazénu a koupaliště patří záchranná deska, která je mezi záchranáři pojmenována také jako spineboard nebo ferno. Pomůcka je využívána při podezření na poranění páteře. Poranění páteře patří mezi nejčastější zranění na koupalištích. Nejčastěji je zapříčiněno špatně provedeným skokem, případně neznalostí podvodní hladiny (Drábová a Velemínský, 2005).

- Házecí pytlík (házečka)

Házecí pytlík je nejvyužívanější a nejbezpečnější záchranou pomůckou na divoké vodě. Házečka je 25 m dlouhé lano smotané v pytlíku, které je kdykoliv připravené k záchrannému hodů na tonoucího (Miler, 2016).

- Plavidla

Každé motorové plavidlo zaregistrované na území České republiky se řídí vyhláškou č. 334/2015 Sb. o povinné výbavě plavidel. Rovněž je tomu u záchranářských plavidel, které ještě doplňuje interní směrnice VZS ČČK. Dovednost ovládání plavidel záchranář využije v případě služby na přírodním koupališti, kde má vymezený prostor pro výkon hlídky. Pod pojmem plavidlo si můžeme představit silný záchranný motorový člun, ale správný záchranář musí umět ovládat všechny druhy plavidel. Velmi často záchranář využívá jako dostačující náhradu surfový plovák, jeho velkou výhodou je rychlost v jízdě k tonoucímu. Mezi záchranářská plavidla také patří motorové plavidlo pro rychlý dojezd či přesun zraněného nebo tonoucího. Na tato plavidla je nutné získat osvědčení Vůdce malého a rekreačního plavidla, dle kategorie, v které je plavidlo zařazeno.

U vnitrozemské plavby musí být plavidlo při provozu na vodní cestě vedeno vůdcem plavidla dle § 24 ze zákona č. 114/1995 Sb. o vnitrozemské plavbě. Způsobilost k vedení různých kategorií plavidel stanovuje vyhláška č. 42/2015 Sb. o způsobilosti osob k vedení a obsluze plavidel:

1. M opravňuje k vedení malého plavidla bez vlastního strojního pohonu a plavidla s vlastním strojním pohonem bez omezení výkonu;

2. M20 opravňuje k vedení malého plavidla bez vlastního strojního pohonu a plavidla s vlastním strojním pohonem s omezením výkonu motoru do 20 kW;
3. S opravňuje k vedení malého plavidla bez vlastního strojního pohonu a plachetnice bez omezení celkové plochy plachet;
4. S20 opravňuje k vedení malého plavidla bez vlastního strojního pohonu a plachetnice s omezením celkové plochy plachet do 20 m².

V praktické části jsou uvedena záchranářská plavidla, která mají pro výkon služby na stanici první pomoci VZS ČČK na vodním díle Orlik.

1.3.3 První pomoc

„První pomoc je soubor jednoduchých a účelných opatření, jejichž základním cílem je záchrana života nebo zdraví u lidí postižených úrazem či náhlou poruchou zdraví. Jinak řečeno, jde o zásah a opatření poskytnuté postiženému s jakýmkoliv poraněním nebo náhlým zhoršením zdravotního stavu kdekoliv do příjezdu kvalifikovaného zdravotníka. Úkolem poskytovatele první pomoci, záchránce, je provést taková nezbytná opatření, aby se následky poruchy zdraví nebo ohrožení života projeví co nejméně a předešlo se možným komplikacím, zajistily se předpoklady pro rychlé a uspokojivé uzdravení postiženého. Kvalita první pomoci je dána teoretickými znalostmi a praktickými dovednostmi záchránce“ (Kaufman, 2007).

První pomoc je nezbytnou součástí znalostí každého vodního záchranáře. První pomoc rozdělujeme na technickou první pomoc, která vytváří podmínky pro poskytnutí základního ošetření, zajišťuje bezpečí záchránce, bezpečí pro postiženého, eliminuje působení příčin poškození a vyprošťuje raněného. Dále rozdělujeme na zdravotnickou první pomoc, předlékařskou první pomoc, kde je svépomoc a vzájemná pomoc, první pomoc poskytnutá záchránцем, vyškoleným záchranářem nebo zdravotnickým pracovníkem, pomoc poskytnutá zdravotní sestrou nebo profesionálním zdravotnickým záchranářem. Lékařská pomoc následuje po zajištění transportu zraněného do zdravotnického zařízení.

Důležitými vlastnostmi pro úspěšné poskytnutí první pomoci jsou rozhodnost, účelnost a rychlost, která však nesmí být nikdy na úkor kvality poskytované péče. Základem je klidný, rovnovážný a empatický přístup ke zraněnému i okolí. Záchránce může ostatní přihlížející využít pro urychlení a zkvalitnění záchranné akce, pověřit jednotlivce přivoláním ZZS, přinesením lékárničky apod.

V první řadě záchranář musí dbát na vlastní bezpečí, proto je nutné zajistit bezpečnost v okolí, které by mohlo ohrozit nejen záchranáře, ale později i postiženého. Zde je velice důležité se opravdu pořádně rozhlédnout, aby nedošlo tzv. „tunelovému vidění“, tj. nevrhnout se na prvního postiženého, kterého vidíme, aby nedošlo k přehlédnutí člověka se závažnějším zraněním. Ale také je zapotřebí předvídat případné nástrahy okolí. Základem vyšetření je stav zraněného. Důležité je zjištění, zda je při vědomí a jestli dýchá. Není-li nutné okamžité zahájení kardiopulmonální resuscitace nebo zástava masivního krvácení, vyšetřujeme další známky tělesného postižení.

Pokud je zraněný v bezvědomí, snažíme se získat základní informace od přítomných svědků, případně z okolí situace. U zraněného při vědomí je velice důležitá neustálá komunikace s poraněným a informovanost o tom, co se stalo a co se s ním bude dál dělat. Dialogem pacienta uklidníme a pokoušíme se získat další informace, jako např. zda má nějaké bolesti atd. Při tom všem zachránce posuzuje celkový vzhled postiženého např. výraz v obličeji, barvu kůže atd. Nezbytná je i kontrola pravidelnosti dýchání, oběhu a prohlídka pacienta, zda nemá další zranění. Pokud to není nezbytně nutné, s postiženým zbytečně nepohybujeme. Pokud zachránce vyšetřením postiženého zjistil, že základní životní funkce nejsou ohroženy, jedná se o méně závažné stavy. Pokud životní funkce jsou ohroženy, jedná se o akutní stavy ohrožující život, jako je například bezvědomí, masivní krvácení apod. Pokud došlo k zástavě dechu anebo oběhu, jedná se o stav vyžadující zahájení kardiopulmonální resuscitace, tedy o bezprostřední ohrožení života.

Ihned po zjištění závažné situace je nezbytně nutné určit schopnou osobu v okolí, která zavolá na tísňovou linku zdravotnické záchranné služby 155 nebo jednotné evropské číslo tísňového volání 112. V případě, že není nikdo jiný v okolí, musí záchranář zavolat sám. Dispečer se dotazuje pomocí jednoduchých otázek na místo nehody, akutní příhodu, závažnost ohrožení postiženého, možná další nebezpečí, jméno volajícího, popř. telefonní číslo a místo odkud voláme. Dispečer vede hovor, a tak není nutno se obávat, že by zachránce na něco zapomněl. Důležité je řídit se instrukcemi dispečera, uposlechnout jeho rady. V případě zhoršení situace není problém na dispečink zavolat znovu. Je důležité si pamatovat, že hovor ukončuje dispečer, nikoliv volající.

Samozřejmý je nezbytný trvalý dohled nad poraněným pro předcházení zhoršení aktuálního zdravotního stavu. Pro zjednodušení práce ZZS se zachránce snaží od pacienta získat co nejvíce informací týkajících se jména, příjmení, pojištění, bydliště, osobních dokladů, osobní anamnézy, rodinné anamnézy, farmakologické anamnézy, alergií,

kontaktech na osobu blízkou, protože jeho zdravotní stav se do příjezdu zdravotnické záchranné služby může zhoršit. Transport je poslední část záchranné akce, je nutné ho neuspěchat a provést až po provedení nezbytných úkonů základního ošetření, jako je ošetření ran, znehybnění zlomenin atd. Důležité pro transport je také dbát na pohodlí pacienta, jeho tepelný komfort a šetrné zacházení (Miler, 2016). První pomoc není předmětem této diplomové práce, proto není rozebírána dopodrobna.

1.3.4 Hydrologie

Hydrologie neboli nauka o vodě je základní technikou a pomocí pro záchranáře. Je to věda, která mu může pomoci nebo ho naopak utopit. Tuto znalost využije záchranář především na venkovních přírodních, ale i umělých koupalištích či vodáckých kanálech.

Do kategorie „*stojaté vody*“ spadají umělé rybníky, přehrady, lomy nebo přírodní jezera (Ambrožová, 2003). Pohyb vody ve stojatých vodách může být způsoben teplotou, pohybem přízemních vrstev vzduchu nebo slunečním zářením, kde dochází k prohřátí povrchové vrstvy vodní plochy. To má za následek rozhraní teplotně rozdílných vrstev, kterým říkáme termoklina (Hartman a kol., 1998). Těchto vrstev ve vodním sloupci může být víc. Zde je důležité vědět, že tělo utonulého nemusí vždy ležet na dně, ale může se nacházet na tomto teplotním rozhraní a může docházet k horizontálnímu pohybu. Mezi další rizika stojatých vod patří vlny, vodní rostliny, umělé překážky, plavidla nebo samotné přecenění sil plavce, které je často podmíněno návykovou látkou.

Vodní stavby i přírodní překážky vytváří proudění vody, vytváří „*tekoucí vody*“ a pro záchranáře je velmi důležité je rozpoznat a brát je v potaz při záchranné akci (Loskot, 1999). V České republice patří sjízdnost řek mezi velmi oblíbené letní sporty. Vodáky ale obvykle zaskočí již známý vodní válec, který je způsoben zrychleným přechodem vody přes horizontální překážku, za kterou se nachází částečně klidná voda. Přepadající voda nemůže plynule odtékat, část proudu se vrací zpět k překážce, tam je opět strhávána přitékajícím proudem. Díky tomu vzniká rotační pohyb vody se silou, která udrží v tomto místě plavidlo či dokonce samotného tonoucího – viz Příloha 3. Za zmínku určitě stojí i trhlínový proud, se kterým se setkáte především u moře. Je způsobený přísunem velkého množství mořské vody směrem k pobřeží, na které v přímém směru naráží, stáčí se a dále podél pobřeží. V tu dobu, co na sebe takové proudy naráží, nebo v místě s odlišným profilem dna, se stáčí směrem na volné moře. Rychlost tohoto proudu může dosahovat okolo 2,5 m/s. Trénovaný závodní plavec dosahuje pro představu rychlosti do 2 m/s – viz Příloha 4 (Miler, 2016).

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem diplomové práce je zjistit připravenost a znalosti systému provádění záchranných a likvidačních prací členy Vodní záchranné služby Českého červeného kříže vykonávající službu na vodním díle Orlík.

Práce shrnuje současný stav fungování vybrané složky Vodní záchranné služby Českého červeného kříže na vodním díle Orlík. Výzkumný problém, je zpracován 3 konkrétními výzkumnými otázkami a definuje nejen dosavadní práci záchranářů, ale také jejich vyhlídky do budoucna. Výzkumné otázky jsou následující:

VO₁: Jaká je znalost systému provádění záchranných a likvidačních prací členů VZS ČČK na vodním díle Orlík?

VO₂: Jak jsou členové VZS ČČK vzdělávání a jak vysokou mají odbornost k vykonávání činnosti?

VO₃: Jaká je technická vybavenost VZS ČČK a je dostačující pro všechny druhy zásahu na vodním díle Orlík?

3 OPERACIONALIZACE POJMŮ

Cílem kapitoly je vysvětlit základní pojmy diplomové práce s názvem Odborná příprava a činnost členů Vodní záchranné služby Českého červeného kříže na vodním díle Orlík, tedy pojmy jako Vodní záchranná služba, Český červený kříž a další. I když se jedná o pojmy běžně užívané mezi odbornou i laickou veřejností, leckdy dochází k záměně s jinými dobrovolnými službami. Aby tomu autor zamezil, uvádí přesné definice pojmů z oficiálních zdrojů, které na konci odstavce cituje.

Český červený kříž

Český červený kříž (dále jen „ČČK“) je součástí Mezinárodního Červeného kříže a působí zejména v oblasti humanitární, sociální, zdravotní a zdravotně-výchovné. Základními principy hnutí Červeného kříže jsou Humanita, Neutralita, Neutrannost, Nezávislost, Dobrovolná služba, Jednota a Světovost. Posláním ČČK je zejména předcházet a zmírňovat utrpení, chránit zdraví, život a úctu k lidské bytosti, podporovat vzájemné porozumění, přátelství a mír mezi národy bez rozdílů národnostních, rasových, náboženských, třídních a politických a usilovat o naplňování základních principů hnutí Červeného kříže. Naplňování poslání a plnění úkolů ČČK je všeobecně prospěšnou činností. K 31. 12. 2018 měl celkem 15 971 členů a dobrovolníků sdružených v 489 místních skupinách v 66 oblastních spolcích (ČČK, 2020).

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže

VZS byla založena v roce 1968. Je největší a nejstarší celostátní organizací věnující se vodní záchrance, vzdělávání a záchrannářskému sportu. V současné době působí v deseti krajích České republiky a je aktivní součástí Integrovaného záchranného systému ČR. VZS je členem mezinárodní organizace vodní záchrany ILS – International Life Saving Federation a zastupuje tak Českou republiku na mezinárodní úrovni. VZS působí zejména v lokalitách, které jsou bez rychlého nasazení motorového plavidla obtížně dostupné. Rychlá odezva např. na výzvu tonutí, nebo stavu bezprostředně po tonutí, zásadně zvyšuje šanci na přežití. VZS poskytuje své čluny i jako dopravní prostředek posádkám zdravotnické záchranné služby do obtížně dostupných míst a pro následný rychlý transport pacienta člunem VZS k sanitnímu vozu nebo vrtulníku Letecké záchranné služby (VZS: Kdo jsme, 2020).

Integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“) je efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací a přípravě na mimořádné události. Tak, aby stručně řečeno nikdo nebyl opomenut, kdo pomoci může a vzájemně si nikdo z nich nepřekážel. Jeho činnost se řídí dle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen „HZS ČR“), jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky (MVČR, 2016).

Hasičský záchranný sbor ČR

Je to jednotný bezpečnostní sbor, jehož základním úkolem je chránit životy a zdraví obyvatel, životní prostředí, zvířata a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi. Podílí se na zajišťování bezpečnosti České republiky plněním a organizováním úkolů požární ochrany, ochrany obyvatelstva, civilního nouzového plánování, integrovaného záchranného systému, krizového řízení a dalších úkolů. Patří mezi základní složky IZS (MVČR, 2016).

Zdravotnická záchranná služba

Je součástí systému zdravotních služeb ČR. Jejím základním úkolem je poskytování tzv. přednemocniční neodkladné péče. V ČR je zřízeno 14 krajských záchranných služeb. Tyto organizace, zřizované a částečně i financované krajskými úřady, odpovídají za poskytování přednemocniční neodkladné péče (tj. za záchrannou službu) na území daného kraje. Jednotlivé záchranné služby jsou z právního hlediska zcela samostatné příspěvkové organizace krajů. V každém kraji provozuje příslušná krajská záchranná služba jedno krajské zdravotnické operační středisko, zajišťující příjem a vyhodnocování volání na tísňovou linku a operační řízení výjezdových skupin. Kostru systému potom tvoří výjezdové základny rozmístěné tak, že zajišťují dostupnost celého území kraje do 20 minut jízdy. Součástí systému je i 10 základen letecké záchranné služby (Franěk, 2020).

Policie ČR

Policie České republiky (dále jen „PČR“) je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor zřízený zákonem České národní rady ze dne 21. června 1991. Slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky. Policie České republiky je podřízena ministerstvu vnitra. Tvoří ji policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Zákon zřizuje 14 krajských ředitelství policie. Jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky (PČR, 2020).

Státní plavební správa

Od října 1995 působí Státní plavební správa (dále jen „SPS“) jako plavební úřad a plní úkoly státní správy a státního dozoru ve vnitrozemské plavbě. Má celkem tři pobočky, pod které spadají jednotlivé kraje ČR – pobočka Praha (kraje Jihočeský, Pardubický, Plzeňský, Hlavní město Praha, Středočeský), pobočka Děčín (Karlovarský, Královehradecký, Liberecký, Ústecký) a pobočka Přerov (Jihomoravský, Moravskoslezský, Olomoucký, Vysočina, Zlínský). Zahrnuje evidenci plavidel v plavebním rejstříku, doklady osob a dozory nad vodními cestami a plavbou (SPS, 2020).

Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce

Jednotka je zřízená zpravidla jako organizační složka obce, kde výkon služby vykonávají dobrovolně členové jednotky Sboru dobrovolných hasičů obce, kteří mají s obcí uzavřen pracovně právní vztah nebo jinou smlouvu o členství v jednotce. Velitel jednotky při zásahu vystupuje jménem zřizující obce. Doporučený postup pro zřizování těchto jednotek požární ochrany stanovuje zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (HZS ČR, 2009).

4 METODIKA

V teoretické části práce byla využita metoda analýzy a syntézy pro získání odborných zdrojů k dané problematice diplomové práce, a to především z odborné literatury, platných legislativních předpisů a z internetových zdrojů.

Pro větší hloubku problematiky a detailní zodpovězení výzkumných otázek se autor v praktické části rozhodl pro místní šetření a pro kvalitativní koncepční výzkum. Kvalitativní výzkum je proces hledání, založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách (Creswell, 1998 in Hendl, 2005). Cílem koncepčního výzkumu je poté získání komplexních výstupů, kdy identifikuje skutečnosti, příčiny, pravděpodobnost budoucího vývoje, zajišťuje dostatek informací o chování ekonomiky nebo organizace (analyzuje a stanovuje vhodné nástroje k získání konkurenční výhody, využití příležitostí, eliminaci ohrožení). U tohoto typu výzkumu využíváme expertní metody, například brainstorming nebo jeho obdobu brainwriting (Kozel, 2005).

Brainwriting je velmi jednoduchá kreativní metoda, která vychází z brainstormingu a řídí se i stejnými základními pravidly. Obě metody představují metody skupinového dotazování, rozhodování a řešení problémů. Brainwriting představuje písemnou obdobu brainstormingu. Za nevýhodu brainstormingu je považováno vzájemné ovlivňování ve skupině (Lojda, 2011). Brainwriting staví na předpokladu, že jedinec je schopný vymyslet více nápadů než celá skupina. Díky oddělenému dotazování mají možnost zasáhnout do generování nápadů všichni respondenti. I ti, kteří by se při společném brainstormingu báli projevat. (Rudy, 2016.)

Pro účely výzkumu brainwritingem byla zvolena technika písemného emailového dotazování, i vzhledem k mimořádné situaci v České republice s ohledem na pandemii COVID-19¹. Dotazování je provedeno na základě předem připraveného dotazníku. Struktura dotazníku je navržena s ohledem na zjištění zásadních odpovědí pro nezbytné

¹ *Onemocnění COVID-19 je způsobeno novým typem koronaviru s odborným označením SARS-CoV-2. Jedná se o vysoce infekční onemocnění, které se projevuje zejména horečkami, respiračními potížemi (kašel, dušnost), bolestí svalů a únavou. U starších a chronicky nemocných osob může nemoc mít vážnější průběh a může vést i k úmrtí. Počátek epidemie COVID-19 je datován k 31. 12. 2019, kdy byly první případy hlášeny v čínském městě Wu-Chan v provincii Chu-Pej. V České republice byly první tři případy nákazy novým koronavirem prokázány 1. 3. 2020 (MZČR, 2020).*

ověření skutečného stavu připravenosti vodních záchranářů na vodním díle Orlík. Dotazník je vytvořen pomocí otevřených otázek. Ty dávají respondentovi možnost k vyjádření vlastního názoru, kdy respondent odpovídá vlastními slovy. Kladou vysoké nároky na paměť respondenta, schopnost správně se vyjádřit písemnou formou (Kozel, 2005). Autor přikládá dotazník pro jednotlivé respondenty jako Přílohu 5.

Respondenti výzkumu byli vybráni na základě přímého napojení na VZS ČČK na vodním díle Orlík a na základě odborné znalosti problematiky. Autor zaměřil svůj výzkum na rozšíření hranic vědeckého poznání a dbal, aby jeho prakticky využitelné výsledky sloužily ku prospěchu společnosti. Při zveřejňování poznatků a výsledků odpovídá za jejich úplnost a ověřitelnost a nezkresleně je interpretuje. I v dalších ohledech postupoval ve výzkumu v souladu s etickým kodexem Akademie věd ČR (AV ČR, 2017). Ve své výzkumné činnosti musí chránit práva a svobody všech účastníků výzkumu (Koldová, 2018). Z tohoto důvodu informoval respondenty, že výsledky výzkumu budou anonymně zpracovány. Každý respondent byl podrobně a srozumitelně informován o diplomové práci a jejích postupech a očekávaném přínosu. Porozuměl tomu, že svou účast může kdykoliv přerušit či zcela zrušit. Spolupráce při tvorbě diplomové práce byla dobrovolná. Se spoluprací při tvorbě diplomové práce nebylo spojeno poskytnutí žádné finanční ani jiné odměny. Informace získané o osobě respondenta byly zpracovány a zveřejněny přísně anonymně.

Výzkum je shrnut pro větší přehlednost formou SWOT analýzy. Ta je procesem identifikace silných a slabých stránek, resp. příležitostí a hrozeb pro podnik nebo organizaci (Kotler, 1998). SWOT analýza za jedna ze základních metod strategické analýzy, protože integruje všechny získané poznatky v průběhu evaluace a dílčích analýz příslušného podniku nebo jeho částí. Pokud provedeme audit vnějšího a vnitřního prostředí firmy, můžeme tuto analýzu shrnout do matice SWOT, kde S a W představují vnitřní silné a slabé stránky (strengths and weaknesses) a naopak vnější příležitosti a hrozby jsou O a T (opportunities a threats). SWOT matice tak poskytuje podklad pro tvorbu strategických cílů (Grasseová, 2010). Důležitá je stručnost vymezení bodů. Tabulka je rozdělena do 4 kvadrantů, kde vnitřní faktory jsou silné a slabé stránky a organizace je může ovlivnit. Vně jsou pak hodnoty, kterým je zapotřebí se přizpůsobit a jsou definovány jako příležitosti a hrozby. Na základě přiřazení vah a hodnocení jednotlivých bodů autor stanovuje jednu ze SWOT strategií z tabulky 3:

Tabulka 3 SWOT strategie (Veber, 2009)

MINI – MINI	minimalizace slabých stránek pro minimalizaci existujících hrozeb
MINI – MAXI	minimalizace slabých stránek pro maximalizaci příležitostí
MAXI – MINI	maximalizace silných stránek pro minimalizaci existujících hrozeb
MAXI – MAXI	maximalizace silných stránek pro maximalizaci příležitostí

Autor na závěr shrnuje doporučení Prezidiu VZS ČČK pro přípravu akčního plánu na vzdělávání, technickou připravenost VZS ČČK a koordinaci s IZS.

5 VÝSLEDKY

Vodní nádrž Orlík o celkové délce 68 km zasahuje do Jihočeského a Středočeského kraje. Jako vodní nádrž je označován vodní útvar vzniklý akumulací vody vzdouvací stavbou – hrází na vodním toku, převážně využitím přírodních nebo i uměle vytvořených prohlubní v zemském povrchu (Slavík, 2007). Vodní nádrž byla vystavěna za účelem výroby elektrické energie a také na ochranu hlavního města před velkou vodou. Velká vodní nádrž slouží mimo jiné také k rekreaci, umožňuje provozovat vodní sporty, lodní dopravu a slouží také rybářům.

Orlík je uměle vytvořená přehrada, která byla dokončena 22. 12. 1961 a o necelý rok později byla kompletně dokončena i vodní elektrárna Orlík. Dno nádrže ukrývá více jak 650 obytných a hospodářských staveb. Některé ze staveb jsou viditelné na dně Orlíku dodnes, pokud vodohospodáři sníží vodní hladinu. V nejhlubších místech je Orlík hluboký téměř 74 metrů (Příkryl, 1962). Orlická přehrada je v systému vltavských přehrad nejvyšší a nejmohutnější. Jezero obsahuje 717 mil. m³ vody a je objemem vody největší v České republice (Jižní Čechy a Šumava, 2020).

Pobočný spolek VZS ČČK Praha 15 zahájil svoji hlídkovou činnost na vodní nádrži v roce 2017. Začínal v provizorních podmínkách a zázemí nakonec našel v rekreačním areálu Marina Orlík, kde vzniklo stanoviště první pomoci VZS ČČK. Záchranáři poskytovali zdravotnickou i technickou první pomoc v přistaveném karavanu. O rok později majitel rekreačního areálu nabídl možnost dočasného pronájmu nově vystavěné chatky pro služby VZS ČČK. Do budoucna VZS ČČK Praha 15 plánuje výstavbu nového vlastního stanoviště první pomoci, přímo v blízkosti vodní plochy.

5.1 Složky integrovaného záchranného systému na vodním díle Orlík

Mezi základní složky IZS poskytující první, neodkladnou a technickou pomoc na celkové ploše vodní nádrže Orlík, která činí 2545,54 ha, disponující člunem, jsou Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje, kterému v případě potřeby vypomáhá Hasičský záchranný sbor Hlavního města Prahy, který disponuje potápěčskou skupinou, Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby dle příslušného kraje a Policie ČR. K ostatním složkám IZS zasahujícím na vodní nádrži Orlík patří Státní plavební správa a VZS ČČK.

5.1.1 Hasičský záchranný sbor České republiky

„Hasičský záchranný sbor České republiky je jednotný bezpečnostní sbor, jehož základním úkolem je chránit životy a zdraví obyvatel, životní prostředí, zvířata a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi“ (Zákon č. 320/2015 Sb.). V případě zásahu na vodním díle Orlick jsou povolány hasičské záchranné sbory ze 3 krajů:

- Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje

Hasičským záchranným sborem, který se podílí při zásazích na Orlické přehradě, je HZS ČR SČK – Územní odbor Příbram – Požární stanice Příbram, který je vybaven pro tyto zásahy dvěma nafukovacími čluny YAM 380 15hp a BWM 670 115hp, dále nafukovacími saněmi RS 5 a paddleboardem. Dále HZS ČR SČK – Územní odbor Příbram – Požární stanice Sedlčany vlastní nafukovací člun Evinrude 30hp s turbínovým motorem a HZS ČR SČK – Územní odbor Příbram – Požární stanice Dobříš s nafukovacím člunem Tohatsu 15hp. Vypomáhat může Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce Solenice s územní působností kategorie JPO III. Jednotka je pro zásahy na vodě vybavena nafukovacím člunem Quicksilver, který je osazen motorem Mercury 30HP. Člun s kapacitou 11 osob je určen pro záchranné a technické zásahy. Jednotka je pro zdravotnický zásah vybavena zdravotnickým batohem a automatizovaným externím defibrilátorem.

- Hasičský záchranný sbor Hlavního města Prahy

V případě potřeby vypomáhá Středočeskému kraji pražská stanice HZS ČR Hlavního města Prahy – Požární stanice Praha 4 Modřany, jejíž součástí je potápěčská skupina s potápěčskou technikou a vybavením. Pro běžný potápěčský zásah s posádkou 1+3 využívá Mercedes-Benz Sprinter 4x4. Toto vozidlo je vybaveno čtyřmi potápěčskými soupravami a materiálem pro vyhledávání pod vodou a vyzdvihování břemen na hladinu. Dále disponuje vozidlem Mercedes-Benz Atego pro posádku v počtu 1+4, vybavení toho vozu se skládá z minimálně tří potápěčských souprav, materiálu na vyhledávání pod vodou a vyzdvižení břemen na hladinu pomocí zvedacích vaků. Součástí je barokomora pro zajištění hloubkových ponorů a léčbu dekompresní nemoci, naftový agregát pro provoz barokomory a kompresor pro plnění tlakových láhví, dekontaminační sprcha a týlové zázemí pro potápěče. Využívá se pro běžný i dlouhotrvající potápěčský zásah, hloubkové ponory do 30 m a více nebo na zásah v zimním období. Používá se také při mírném znečištění vodní hladiny, jako je únik pohonných hmot, zásah lze provádět

za pomoci suchého obleku a celoobličejové masky jako zásah HAZMAT. Potápěčská skupina nedisponuje technologií přilbového potápění. Z tohoto důvodu ji nelze využít pro zásah HAZMAT jako jsou kyseliny, fekálie apod.

- Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje

V případě potřeby je možno k zásahu na Orlické přehradě využít připravenosti HZS ČR JČK – Územní odbor Písek – Požární stanice Milevsko s motorovým člunem a vyškolenou posádkou, dále potápěčskou skupinu s vlastním motorovým člunem z HZS ČR JČK – Územní odbor Písek – Požární stanice Písek i speciálně vyčleněné auto s potápěčskou skupinou HZS ČR JČK – Územní odbor České Budějovice – Požární stanice České Budějovice. Těmto profesionálním jednotkám mohou případně vypomoci jednotky Sboru dobrovolných hasičů jednotlivých obcí Písek a Milevsko, které jsou pro tyto účely vybaveny čluny s motory.

5.1.2 Policie České republiky

„Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu“ (Zákon č. 273/2008 Sb.).

Na vodní plochu Orlické přehrady dohlíží Policie ČR Obvodní oddělení Zvíkovské Podhradí. Policie zajišťuje nejen bezpečnost a veřejný pořádek na souši, ale i na vodní hladině. Dohlíží na dodržování právních předpisů a také dohlíží na řádné vybavení lodí a platnost dokladů vůdců plavidel. Oddělení funguje jako obvodní oddělení a současně jako pořádkové oddělení. Je tedy vybaveno jak vozidlem pro pozemní komunikace, tak dvěma čluny, pro letní provoz a kajutovou loď pro celoroční provoz. Jako záložní plavidlo slouží nafukovací otevřený gumový člun. Na vodě strážníci hlídají přibližně od dubna do října, v závislosti na počasí a stavu vodní hladiny. Posádku plavidla tvoří zpravidla dvoučlenná policejní hlídka, popřípadě kombinovaná hlídka s pracovníkem Státní plavební správy, někdy i rybářskou stráží. Posádka lodi je proškolená o poskytování základní první pomoci a vybavena základní lékárníčkou s vybavením pro běžná, drobná ošetření a automatizovaným externím defibrilátorem.

5.1.3 Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby

„Zdravotnická záchranná služba je zdravotní službou, v jejímž rámci je na základě tísňové výzvy, není-li dále stanoveno jinak, poskytována zejména přednemocniční neodkladná péče osobám se závažným postižením zdraví nebo v přímém ohrožení života“ (Zákon č. 374/2011 Sb.). VZS ČČK Orlík kooperuje s třemi poskytovateli ZZS:

- Zdravotnická záchranná služba Středočeského kraje

V blízkosti vodní nádrže Orlík zasahuje zdravotnická záchranná služba, zřízená Středočeským krajem, nejbližší výjezdová stanoviště jsou v Březnici, Krásné Hoře nad Vltavou, Sedlčanech a Příbrami.

- Záchraná služba Asociace samaritánů České republiky Praha – západ

Na základě uzavřené smlouvy o provozu výjezdových skupin se Zdravotnickou záchrannou službou Středočeského kraje, operuje v lokalitě vodního díla Orlík nestátní zdravotnická služba, zajišťující přednemocniční neodkladnou péči pomocí výjezdové skupiny. Záchraná služba Asociace samaritánů ČR je hrazena z rozpočtů zdravotních pojišťoven a Středočeského kraje. Záchraná služba Asociace samaritánů disponuje člunem rychlé zdravotnické pomoci a vozidlem rychlé zdravotnické pomoci. Po dobu letní sezóny od 7:00 do 19:00, zde pracují dva zdravotničtí záchranáři na kotvišti Orlík – Loužek. Záchranáři zasahují po celé ploše Orlické přehrady až ke Žďákovskému mostu, popřípadě až ke Zvíkovu.

- Zdravotnická záchranná služba Jihočeského kraje

Tato služba je zřízena Jihočeským krajem jako samostatná příspěvková organizace, která zajišťuje nepřetržitou přednemocniční neodkladnou péči. Nejbližší výjezdová stanoviště pro vodní dílo Orlík Zdravotní záchranné služby Jihočeského kraje jsou v Čimelicích, Milevsku, Písku, Týně nad Vltavou a Temelíně.

5.1.4 Státní plavební správa

Státní plavební správa byla zřízena zákonem č. 114/1995 Sb. Jedná se o správní úřad České republiky, který je podřízen Ministerstvu dopravy. Plavební správa vykonává státní správu a státní dozor při provozování plavby na vnitrozemských vodních cestách. Činnost Státní plavební správy je řízena zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách, a jejich prováděcími předpisy. Státní plavební správa je pro svoji činnost na vodním díle Orlík vybavena kajutovým člunem určeným pro celoroční provoz a vodním skútem s výkonem 260 koní.

5.2 Stanice první pomoci VZS ČČK na vodním díle Orlík

Na Slapské přehradě od roku 1992 provozuje VZS ČČK Pobočný spolek Praha 6 hladinovou záchrannou službu první pomoci a technickou záchrannou službu na Staré Živohošti. Na její činnost navázala VZS ČČK Pobočný spolek Praha 15, který zřídil stanici první pomoci na Orlické přehradě. Autor na stanici provedl místní šetření a popsal vybavení. Stanice první pomoci se nachází v rekreačním areálu Marina Orlík, který je lokalizován na 158,5 říčním kilometru. Je to přibližně ve středu vodního díla Orlík. První sezóna aktivní činnosti byla zahájena v roce 2017. Členové výjezdové skupiny VZS ČČK Praha 15 měli zázemí v karavanu, k dispozici měli jediný člun umístěný v cca 150 m vzdálené Marině Orlík. O rok později, po dohodě s majitelem areálu, došlo k výstavbě zděného domečku, jehož dlouhodobým pronajímatelem se stala Vodní záchranná služba Českého červeného kříže – viz Příloha 6. VZS ČČK do budoucna plánuje výstavbu nového, vlastního, moderního stanoviště první pomoci, přímo v blízkosti Mariny Orlík.

5.2.1 Technika na stanici první pomoci

Během aktivního působení VZS ČČK na přehradě Orlík se podařilo Prezidiu VZS ČČK získat pomocí dotací potřebné finanční prostředky pro vybudování technického zázemí pro záchranáře. V současnosti záchranáři disponují speciálně vybavenými čluny pro poskytování první neodkladné pomoci a vyhledávání tonoucích i utonulých.

Provozování člunů VZS ČČK se řídí, jako každé plavidlo na vnitrozemských vodách, vyhláškou č. 334/2015 Sb., která určuje povinnou výbavu plavidla dle jeho kategorie. Do kategorie plavidla s výtlačkem nad 500 kg do 6 m se svou délkou 5,5 m a váhou 750 kg spadá Záchranářský člun MS Boat S550 WT s motorem o výkonu 150 koní – viz Příloha 7. Kapacita člunu je 6 osob a hlavní výhodou je možnost hydraulického otevření příďe lodi pro pohodlný vstup či výstup z vody. Člun je vybaven sonarovou sondou Garmin, která je určena pro vyhledávání osob pod hladinou či jen kontrolu dna pro bezpečnou plavbu v zátokách. Vybavení člunu se kromě daného zákona řídí interními směrnici, které rozšiřují povinnou výbavu o funkční radiokomunikační voděodolný prostředek, rozšířenou lékárnu včetně resuscitační masky a krčních límců, záchranný pás, házečku (min 20 m), vyvazovací lana na přídi a na obou bocích zádi, sadu lezeckého materiálu pro technický zásah, značkovací set (obsahuje bójku, závaží a lano dle maximální hloubky lokality), dále potápěčský nůž, potápěčské ABC (masku, šnorchl a ploutve) a 4 ks odrazníků.

Mezi doporučené vybavení záchranářského plavidla patří vyprošťovací síť, páteřní deska, rozšířená lékárna VZS ČČK (batoch PAX) včetně automatizovaného externího defibrilátoru – viz Příloha 8. Na palubě každého záchranářského plavidla nesmí chybět záchranářská vesta pro pacienta, rezervní palivo a olej, kotvící kolík a palice, plovoucí vlečný systém „V“ a neodymový magnet na lanku.

Další plavidlo s výtlačkem nad 500 kg s délkou 6–20 m je označováno za vlajkovou loď vodních záchranářů. Záchranářský člun Sportis S7500 pohání dva motory, z nichž každý je o výkonu 150 koní – viz Příloha 9. Vyznačuje se tedy především svou rychlostí a díky své délce 7,5 metru také prostorem pro pacienta a zasahující záchranáře. Vybava člunu dle interních směrnic VZS ČČK je totožná s MS Boat S550 WT. Sportis S7500 je navíc vybaven speciálním radarem pro bezpečnou plavbu za ztížených podmínek.

Pobočný spolek Praha 15 disponuje dopravním automobilem Ford Transit, který slouží pouze pro přepravu členů a potřebného materiálu na základnu. Vozidlo VZS ČČK je označeno logy VZS ČČK, ale není vybaveno výstražným zvukovým ani světelným zařízením. Pro posádku platí přísný zákaz využívání vozidla pro transport pacienta.

5.2.2 Členové výjezdové skupiny

Posádka je složena ze tří záchranářů s platnou kvalifikací. Dva záchranáři s minimální kvalifikací „Plavčík záchranář 3“ a jeden velitel s kvalifikací „Vůdce záchranářského plavidla“ a minimální kvalifikací „Záchranář VZS“. Velitelem služby je osoba s platnou kvalifikací pro tuto funkci a je odpovědný za:

1. ohlášení začátku a konce denní služby příslušnému KOPIS;
2. velení posádce VZS ČČK po celou dobu služby v její běžné činnosti;
3. vedení veškeré dokumentace;
4. dostupnost posádky na služebním mobilním telefonu a systému GINA;
5. bezproblémový chod stanice první pomoci během služby a všech ustanovení souvisejících s provozem stanice;
6. taktiku zásahu, tak aby nedošlo k ohrožení bezpečnosti posádky VZS ČČK, zachraňovaných osob ani dalších plavidel nebo plavců;
7. stanovení postupu při zásahu dle platných zásad pro poskytování první pomoci
8. používání předepsaných osobních ochranných pracovních prostředků všemi osobami na plavidle;
9. provozuschopnost plavidel a udržování stavu paliva nad 90 % (Směrnice VZS ČČK, 2017).

5.2.3 Vzdělávání členů výjezdové skupiny

Povinná kvalifikace členů VZS ČČK vodního díla Orlík probíhá dle daných stanov Prezidia VZS ČČK. Uchazeči musí splnit jeden z kurzů a získat tak odpovídající kvalifikaci. Autor níže uvádí postupy a zkušenosti pro získání jednotlivých úrovní kvalifikací, které v rámci hloubkového rozhovoru popsal instruktor VZS ČČK.

Plavčík – záchranář 3

Obsah kurzu se dělí na pět důležitých částí, které spolu velmi úzce souvisí. Jedná se o plavání, záchranu tonoucích, první pomoc, potápění a doplňující znalosti. Tento kurz je možno absolvovat od osmnácti let. Týdenní kurz pořádaný Vodní záchranou službou Českého červeného kříže probíhá každoročně ve sportovním areálu v Dobrušce. Kurz probíhá pod přísným vedením nejzkušenějšího školitele VZS ČČK PaedDr. Tomáše Milera. Kurz začíná každý den ráno, přesně v 6 hodin, rozplavbou v místním venkovním bazénu, bez ohledu na počasí.

První hodiny kurzu jsou směřovány na zdokonalování techniky plaveckých způsobů uchazečů. Po zvládnutí první kapitoly přichází na řadu speciální plavecká průprava pro záchranu tonoucích, která je velice důležitá pro každého vodního záchranáře. Záchrana tonoucího obsahuje skoky do vody, skoky do neznámé vody, plavání ve ztížených podmínkách a dopomoc unavenému plavci.

Druhou částí kurzu je záchrana tonoucích, kde si uchazeči v praxi zkouší záchranu tonoucího pomocí plavidla, pomocí záchranných pomůcek a osobní zásah. Velký důraz školitelů je kladen na bezchybné ovládání plavidel, na důkladné seznámení se se záchrannými pomůckami nejen teoreticky, ale i v praxi. Dále pak na nácvik situací, kdy záchranář nemá plavidlo ani žádnou záchrannou pomůcku a je tak nucen využít osobní zásah. Uchazeči se naučí bezpečné techniky přiblížení se k tonoucímu – ať už k aktivnímu či pasivnímu, dále také způsoby narovnání, tažení, vynášení tonoucího z vody a v neposlední řadě také velice důležitou sebeobrannou techniku, pro zajištění vlastní bezpečnosti záchranáře. Záchranář při záchraně tonoucího ohrožuje i své vlastní zdraví.

Třetí část kurzu se zabývá poskytováním první pomoci, kterou přednáší MUDr. Jan Kaufman. Přednášky probíhají v rozsahu 24 hodin a účastníci kurzu se dozví vše od historie, všeobecných zásad poskytování první pomoci, postupů při poskytování první pomoci, bezvědomí, neodkladné resuscitace, krvácení, šoku, poranění (tepelných, páteře,

míchy, hrudníku, břicha), méně závažných stavů až po obvazovou techniku včetně ochranných pomůcek.

Čtvrtá část kurzu se věnuje potápění se základní potápěčskou výstrojí. Mezi základní potápěčskou výstrojí patří maska, šnorchl a ploutve. V teoretické části se probírají např. fyzikální vlastnosti vody pod hladinou a bezpečnostní prvky pro bezpečné potápění. Získané teoretické znalosti jsou převedeny do praxe v bazénu.

Poslední, pátá část, se týká doplňujících znalostí, do kterých spadá historie Vodní záchranné služby, současný stav vodního záchránářství, vzdělávací program, legislativa, prevence, základy hydrologie stojatých a tekoucích vod, základní znalosti lanové techniky a uzlování.

Závěrečné zkoušky pro kvalifikaci plavčích se dělí stejně jako výuka na plavání na záchranu tonoucích, první pomoc, potápění a doplňující znalosti. Uchazeči musí prokázat teoretické i praktické dovednosti. V kategorii plavání je podmínkou uplavat 400 m zvoleným plaveckým způsobem, z nichž prvních 200 m musí být v časovém limitu do 4 minut. Dalším požadavkem je uplavání 25 m pod vodou, se startem z vody a na konci bazénu se musí vylovit tři puky. Dále je nutno uplavat 50 m zvoleným plaveckým způsobem s hlavou nad vodou do limitu 50 sekund.

Záchrana tonoucích ve svých praktických závěrečných zkouškách obsahuje plavání na 200 m s tažením tonoucího, 2 techniky přiblížení se k tonoucímu, uchopení a narovnání tonoucího, dvě techniky obrany plavčíka, plavání 50 m – záchrany modelu, záchrannou akci s pásem, záchrannou akci s pomůckou, vynášení tonoucího z vody. Záchrana tonoucích se objevuje i v závěrečných teoretických testech.

První pomoc je zkoušena teoreticky formou písemného testu a praktická část zahrnuje neodkladnou kardiopulmonální resuscitaci navozenou v nějaké konkrétní situaci. Další součástí závěrečných zkoušek je záchranná akce, která spočívá v uplavání 50 m volným způsobem, 20 m pod vodou, vyzvednutí figuríny ze dna bazénu a jejím tažení 30 m. Obdobně vypadá i jedna ze závodních disciplín ve vodním záchranném sportu. Po doplavání a vylezení z vody se se záchranným pásem oběhne bazén na druhou stranu, kde záchránář provede kročňý způsob skoku s voláním o pomoc. Následuje 25 m plavání s hlavou nad vodou. Na konci bazénu čeká pasivní tonoucí, kterého musí záchránář zachránit pomocí záchranného pásu a provést modifikovanou resuscitaci.

U doplňujících znalostí se zkouší praktická práce s lanem a základní vázání uzlů. V písemné teoretické části se v testu objevují otázky zaměřené na historii, hydrologii,

legislativu, normy bazénu, hygienu, základy o plavidlech, a hlavně o bezpečnosti záchranáře.

Záchranář – Z2 mistr plavčí

Kurz Záchranář – Z2 mistr plavčí probíhá pouze blokově. Začíná závěrečným testem z kurzu Plavčík – záchranář 3 a je rozšířen o sepsání seminární práce na téma „Plán pro běžný provoz bazénu“ a „Plán pro hrozící nebezpečí na našem bazénu“, přičemž uchazeči slouží v praxi na konkrétním bazénu. Při psaní plánu si každý osobně vyzkouší, že zabezpečit bazén v souladu s právními předpisy a normami není úplně snadné. Během osmidenního kurzu si všichni účastníci zdokonalují své plavecké styly, ale i záchranářské techniky. Důraz je kladen na rozhodnost a umění velet v různých situacích i předávání cenných rad. Kurz je propojován s kurzem Plavčík, kde si uchazeči získané teoretické znalosti vyzkouší v praxi. Jeden celý den je vyhrazen výuce záchrany na volné vodě. Uchazeči si prakticky vyzkouší jízdu na různých vodních prostředcích, které se v okolí vody nejčastěji vyskytují. Na nafukovacích raftech, kánoích, veslicích a boardech. Následně plní zkoušku z ovládání plavidel. Určeným plavidlem musí v časovém limitu projet vyznačenou trať a správnou technikou vytáhnout tonoucího z vody do plavidla. Další součástí výuky je lezecká technika. Teoreticky i prakticky ji přednáší Václav Šalbaba. Účastníci kurzu se naučí sestavení kladkostroje pro zřízení upoutaného plavidla přes vodní tok, slaňování, zřízení záchranného stanoviště pro upoutaného zachránce při záchrane ve vodním válci a procvičí uzly. Blok věnovaný potápění zajišťuje profesionální potápěč Ing. Filip Kaufman, který budoucí mistry plavčí seznamuje se základními potápěčskými pravidly a správným zacházením s potápěčskou výstrojí. Pro úspěšné splnění zkoušky je nutné, dle předpisu, vytáhnout ze dna bazénu ze čtyřmetrové hloubky potápěče v bezvědomí či agresivního plavce. Závěrečná zkouška je zčásti totožná s kvalifikací Plavčík. Je především zaměřena na vedení týmu a rozšířené kompetence dle platné legislativy.

Záchranář VZS

Tento kurz probíhá ve dvou blocích. Pět dní na kanále v Českém Vrbném, kde probíhá část Divoká voda a následuje pět dní Hladinová služba v rekreačním areálu Marina Orlík. Absolvování tohoto kurzu je velmi fyzicky náročné. Hlavní náplní kurzu Divoká voda je pochopení základů hydrologie, seznámení se s „Bezpečnostními pokyny pro pohyb na kanále“ a nezbytnou záchranářskou technikou a pomůckami pro záchranu na divoké vodě. Je to správné použití záchranné vesty vybavené píšťalkou, s pevně připevněným odnímatelným nožem pro případ sebezáchrany, dále helmy, ve které je uložena izotermická folie, házečky – tj. smotaného záchranného lana v pytlíku, čtyř kusů ocelových karabin, jedné dlouhé a krátké ploché smyčky a dvou přibližně 100 cm provazů, svítící tyčinky, neoprenu a vhodné pevné obuvi.

Během kurzu Divoké vody se účastníci naučí brodit vodou v silném proudu, ovládat různá plavidla na divoké vodě, sestrojít kladkostroj pro zřízení záchranného plavidla, sestrojít stanoviště pro upoutaného zachránce, ukotvit záchranný člun přímo pod jezem, ovládat házečí pomůcky, sebezáchranu při zamotání se do lana. Závěrem tohoto kurzu je přezkoušení z ovládání velkého a malého raftu ve sjezdu, vyjetí lodi z hlavního proudu a udržení lodi na rozhraní proudů, uskutečnění přejezdu na druhou stranu vodního toku. Součástí závěrečné zkoušky je hod záchrannými pomůckami a ostrý zásah. Tedy prověření získaných znalostí v praxi. Kvalifikace Záchranář VZS je vstupní podmínkou pro některé pedagogické kvalifikace.

Druhý blok kurzu, tedy Hladinová služba, probíhá u hladiny Orlické přehrady, kde se nachází stanoviště první pomoci VZS ČČK. Kurz je zaměřen na fyzickou i technickou zdatnost záchranářů. Plavání s plnou výbavou záchranáře, šlapání vody, tažení tonoucího, plavecké sprinty, správná technika pádlování a ovládání plavidel všeho druhu, motorových i nemotorových. Probíhá nácvik bezpečného vyplutí člunu z přístavu, úhybné manévry, rychlé otočky, plavba k tonoucímu bez vln, výsadek záchranáře za jízdy, bezpečné přistání k molu a samotné ukotvení lodi. Důraz je kladen nejen na ovládání plavidel, ale také na správné používání vybavení lodi. Závěrečnou zkouškou absolventů kurzu je zátěžové noční cvičení, které prověří nejen získané teoretické a praktické znalosti, ale i fyzickou a psychickou připravenost absolventů.

Závěrečné noční cvičení probíhá rozdělením uchazečů do skupin po třech, stejně jako ve výjezdové skupině VZS ČČK. Výbava pro toto cvičení je čistě na uvážení každého člena. Zpravidla zvolí základní vybavení záchranáře včetně mokrého neoprenu a základní

lezeckou výbavu. Nesmí chybět náhradní baterie do svítilen, čelovka ani lékárnička. Každá tříčlenná skupina je vybavena vysílačkou a mapou. Do mapy jsou postupně zaznamenávány kontrolní body, které získají pomocí vysílaček. První úkol je pomoc při hromadném neštěstí, při pádu letadla a třídění raněných pomocí metody START. Dalším úkolem je přesun neznámým terénem a poté navigace dalších složek IZS pomocí vysílačky a komunikace s dispečinkem. Následný úkol je přeplavit se pomocí člunu na druhý břeh řeky. Následuje zkouška poskytnutí první pomoci a přivolání záchranné zdravotnické služby, improvizovaný transport raněného a jiné modelové situace zaměřené na poskytnutí první pomoci. Součástí zkoušky jsou také lezecké techniky a vytvoření úvazku pro vlečení upoutaného zachráněného plavidla a plavání v neznámé vodě. Praktická zkouška je zakončena resuscitací za pomoci jednoho ručního křísícího vaku a automatizovaného externího defibrilátoru. Teoretické znalosti jsou prověřeny pomocí písemného testu.

Průběžné roční proškolení

Na začátku každé sezóny se minimálně jeden týden před začátkem letní služby koná víkendové doškolení posádek VZS ČČK. Účast na tomto proškolení je povinná. Nelze ve službě mít někoho, kdo neabsolvoval toto školení. Během tohoto víkendu si účastníci vyzkouší modelové situace, které je mohou zastihnout během služby. Školení je rozděleno na teoretickou a praktickou část. Náplní teoretické části je platná legislativa, vedení dokumentace, použití radioprovozu a různé taktiky zásahu. Praktická část je zaměřena na konkrétní vybavení stanice a jeho využití při poskytování první pomoci. Přípravný víkend probíhá za odborné účasti lektorů VZS ČČK, případně zástupců základních složek integrovaného záchranného systému.

5.2.4 Komunikace v rámci IZS

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže jako složka zařazená v integrovaném záchranném systému, zasahuje u primárních zásahů na vodních plochách nebo v blízkém okolí na základě pokynu k výjezdu krajskými operačními středisky Hasičského záchranného sboru ČR, zdravotnických záchranných služeb kraje, Policie ČR nebo reaguje na tísňové výzvy přímo od občanů. Úzce také spolupracuje s Leteckou záchrannou službou, Státní plavební správou, Městskou policií, se správci toků a vodních nádrží.

VZS má centralizovaný elektronizovaný systém pro příjem příkazů k výjezdu, skrze aplikaci Geographic Information Assistant (dále jen „GINA“), která je napojena na všechna operační střediska HZS ČR, kde VZS ČČK působí. Pro zdravotnické zásahy bývá často využívána mobilní aplikace Záchranka, na kterou je VZS ČČK přímo napojena. Tuto aplikaci si zájemci mohou zdarma stáhnout do svých chytrých mobilních telefonů. Aplikace spojí volajícího přímo s operačním střediskem zdravotnické záchranné služby a ihned odesílá GPS souřadnice polohy volajícího. V případě použití aplikace Záchranka přímo na vodní ploše nebo v okruhu do 300 metrů od vodní plochy, posádka VZS ČČK automaticky obdrží oznámení o použití aplikace v zásahovém perimetru dané vodní plochy. Pokud se jedná o výjezd, je VZS ČČK aktivována operačním střediskem ZZS. Výhodou pro výjezdovou skupinu je přímé napojení, kde vidí polohu volajícího a posádka se může ihned připravovat k zásahu. Primárním prostředkem pro příjem tísňové výzvy je systém GINA a mobilní telefon. Sekundárním prostředkem je analogová radiostanice nastavena na kmitočet „I“ pro součinnost při zásahu s HZS ČR.

- Aplikace Záchranka

Aplikace pro mobilní telefony vznikla v roce 2016 a jejím cílem je zrychlit a zjednodušit tísňové volání na záchrannou službu. Použití je velmi jednoduché, stačí přidržet nouzové tlačítko, které následně kontaktuje linku 155 a současně záchranářům odešle přesnou polohu volajícího. Dále se v aplikaci nachází tlačítko lokátor, které slouží ke zjištění přesné polohy volajícího pomocí GPS a díky tomu aplikace na mapě zobrazí nejbližší body zájmu, jako například automatizovaný externí defibrilátor, nejbližší pohotovost nebo lékárnou. Aplikace může pomoci při zvládnutí stresových situací a při vzdělávání se pomocí interaktivních návodů první pomoci. Spolupráce se složkami IZS funguje na vyzkoušeném projektu s Horskou službou, která patří mezi průkopníky ve využívání této aplikace. V roce 2018 došlo k rozšíření aplikace a navázání spolupráce s VZS ČČK. Díky spolupráci se záchranáři aplikace sama rozpozná, že volající o pomoc se nachází ve vzdálenosti do 300 m od vodní plochy nebo přímo na vodní hladině. Aplikace Záchranka odesílá nouzovou zprávu a volá příslušné krajské zdravotnické záchranné službě. Zároveň o události informuje i VZS ČČK, která v dané oblasti vykonává hlídkovou činnost a formou automatické SMS, e-mailu i datové zprávy do mobilního telefonu je GINA kontaktuje.

Aplikace má neziskový charakter a pro záchranáře i uživatele funguje zcela zdarma. Samotný projekt je podporován soukromými subjekty. Generálním partnerem aplikace

Záchranka je Nadace Vodafone, systém dlouhodobě podporuje také Česká pojišťovna (Záchranka, 2020).

- Geographic Information Assistant

Aplikace, která je propojena přímo s krajskými operačními a informačními středisky HZS ČR, a jejím cílem je zjednodušit interakci s jednotkou. Aplikace se nejčastěji využívá prostřednictvím tabletu, lze ji použít i přes chytrý mobilní telefon. Do aplikace lze nahrát další potřebné dokumenty pro zkvalitnění zásahu, jako jsou např. metodické listy, nebezpečné látky a další potřebné dokumenty dle specializace jednotky. Prostřednictvím aplikace má KOPIS přehled o poloze jednotky v reálném čase a poskytuje možnost upřesňování místa zásahu. Jednotka pomocí tabletu odesílá kódy typické činnosti, které jsou i potvrzeny. Hlasová navigace zasahující jednotku naviguje nejoptimálnější cestou a na mapě zobrazuje i další jednotky směřující k místu zásahu. Na místě zásahu aplikace nabízí možnost zobrazení důležitých míst v okolí, informace o budově či vyhledání vlastníka nemovitosti, jedním kliknutím do katastrální mapy. Prostřednictvím fotoaparátu v zařízení lze pořídit fotografii přímo z místa zásahu a odeslat jí na KOPIS (GINA, 2020).

5.3 Výzkumná část

Nastavení systému vzdělávání, komunikace a fungování základny VZS ČČK na vodním díle Orlík je jasně předepsáno. Prvotní myšlenka realizace výzkumu vznikla u autora díky aktivnímu zapojení v záchranařském sportu, kde úspěšně reprezentoval ČR na několika mezinárodních kláních. Nejen přímořské země jsou připraveny na zásahy u vodních ploch díky profesionálním záchranařům. Autora zajímalo, zda je tomu tak i na největší vodním díle, co do objemu vody, v České republice.

Pro zjištění skutečného stavu se autor rozhodl nejen pro osobní místní šetření výbavy stanice první pomoci na vodním díle Orlík, které probíhalo 31. 8. 2019, ale především pro kvalitativní koncepční výzkum písemným dotazováním emailovou komunikací. Cílem rozhovorů bylo interpretovat dosavadní práci Pobočného spolku Praha 15 VZS ČČK na stanici první pomoci Orlík a odpovědět tak na výzkumné otázky.

Realizace výzkumu probíhala v období od 1. 3. 2020 do 15. 3. 2020. Respondentům byly emailem odeslány dotazníky, na které odpověděli. V případě nejasností docházelo k vyjasnění či zpřesnění dané otázky dalším doptáváním emailovou komunikací. Data získaná v průběhu výzkumu, byla pořizována, zpracovávána a archivována pouze na zařízení autora. Veškerá data byla přístupná pouze osobě autora. Respondenti kladně

ohodnotili nekontaktní formu dotazování vzhledem k momentálnímu krizovému stavu s COVID-19. Celkový počet dotázaných respondentů byl 6.

Časový limit pro zodpovězení dotazníku s otevřenými otázkami byl stanoven na 30 minut. Původně chtěl autor rozhovory prodloužit na 60 minut. Díky krizovému stavu v ČR s COVID-19 od března 2020 byl autor vzhledem k vytížení respondentů nucen rozhovory zkrátit. Písemné rozhovory proběhly s odborníky na danou problematiku, kteří jsou přímo napojeni na VZS ČČK na vodním díle Orlík. Respondenti byli na základě etického kodexu anonymizováni. Veškerá zveřejněná data, uvedená v následujících kapitolách, jsou plně anonymizována tak, aby se zachovalo soukromí účastníků výzkumu. Z dat jsou odstraněny veškeré artefakty, které by mohly vést k identifikaci participantů. Z důvodu zamezení rozpoznání totožnosti respondentů, bylo každému účastníkovi uděleno číslo, pod kterým je jeho osoba ve výzkumu uváděna:

Tabulka 4 Přehled respondentů (vlastní zpracování)

Respondent 1	člen Pobočného spolku VZS ČČK Praha 15 a člen stanice VZS ČČK Orlík
Respondent 2	člen představenstva VZS ČČK
Respondent 3	člen výjezdové skupiny ZZS Jihočeský kraj
Respondent 4	člen výjezdové skupiny ZZS Středočeský kraj
Respondent 5	člen stanice HZS ČR Jihočeský kraj
Respondent 6	člen stanice HZS ČR Středočeský kraje

5.3.1 Interpretace výzkumných otázek

Autor po ukončení kvalitativního výzkumu přepsal všechny odpovědi respondentů a podrobil je detailní analýze, která následně vyústila v odpovědi na výzkumné otázky.

VO₁: Jaká je znalost systému provádění záchranných a likvidačních prací členů VZS ČČK na vodním díle Orlík?

Autor položil respondentům několik otázek pro výzkum této problematiky. V řízeném rozhovoru se dotkl hodnocení dosavadní práce Pobočného spolku Praha 15. Z rozhovorů vyplynulo, že záchranáři VZS ČČK Orlík jsou v podvědomí základních složek IZS. Přístup a spolupráce jednotlivých složek IZS i krajů se k vodním záchranářům liší. Jako nezastupitelnou část systému záchrany na vodním díle Orlík záchranáře VZS ČČK považuje a oceňuje především člen ZZS Jihočeského kraje respondent 3: *„Spolupráce s VZS ČČK Orlík je naprosto vstřícná, ochotná, s velkým zájmem. Pro mě jsou tyto parametry podmínkou pro dobré fungování systému záchrany. Předání pacientů na úrovni posádek ZZS bylo vždy bezproblémové a profesionální. Při zásahu na vodě*

jsme přenechali vedení zásahu VZS ČČK Orlík, měli v nás důvěru do předání pacienta do rukou ZZS nebo eventuálně LZS.“

Díky poloze základny v Jihočeském kraji se stanice první pomoci osvědčila i u HZS ČR Jihočeského kraje. Respondent 5 hodnotí dosavadní spolupráci: „Již od úvodního setkání s panem prezidentem organizace jsem byl přesvědčen, že dovednosti, technika a koncept záchrany pro nás budou velkým přínosem. Je nutné zmínit, že poskytování účinné a rychlé pomoci občanům na vodní hladině je problematické především z důvodu dojezdových časů stanic Milevsko, Písek a jednotek ze Středočeského kraje. Pro zásahy na vodní hladině je v hasebním obvodu stanice Milevsko vybavena pouze JSDH Milevsko, která již byla v minulosti využívána k součinnosti při zásazích v prostoru přehradní nádrže Orlík, především při likvidaci následků úniku ropných produktů. V případě spolupráce na vodě se velení liší dle druhu zásahu. Při technickém zásahu, požáru a záchraně osob vždy velí příslušník HZS ČR. Pod taktovkou Policie ČR pak probíhají pátrání po osobách.“

Zatímco Jihočeský kraj spolupráci oceňuje, u Středočeského kraje je spolupráce minimální. Respondent 6 autorovi uvedl: „Z hlediska hasičské činnosti je pro nás VZS ČČK jako organizace prakticky nepoužitelná. Jednání se samotnými záchranáři máme sice třikrát ročně, je to smysluplné s kladnými stránkami jako spolupráce na místě, předávání pravomocí atd. Záchranářům VZS ČČK však chybí dostatečný personální kádr, mají málo členů. Posunout by potřebovali z hlediska personální politiky a nastavení systému služeb. Členové by měli svou činnost vykonávat na základě smlouvy s Generálním ředitelstvím HZS ČR. Komunikace a spolupráce s jednotlivými záchranáři je v naprostém pořádku. Problém je v užším vedení organizace, kde se jedná spíše o politiku peněz. Z organizace vychází spousta slibů, ale výsledky jsou minimální nebo žádné. Vše by bylo lepší řešit přímo s konkrétním spolkem, který je určen pro zásah na vodní ploše, tedy neřešit nastavení prostřednictvím Prezidia VZS ČČK. K zásahům v blízkosti obcí na řekách a na větších vodních plochách máme několik vytypovaných JSDH, které jsou přímo určeny pro zásah na vodě. V případě součinnostního zásahu vždy velí HZS ČR.“

Omezenou spolupráci doplňuje také respondent 4: „Základna se nachází na území Jihočeského kraje a s našimi posádkami spolupracují minimálně. Dosud se ke mně nedostala žádná zpětná vazba od výjezdových posádek. Z mého pohledu je daná oblast v rámci našeho kraje základními složkami IZS dostatečně pokrytá. V dané oblasti máme

sepsanou smlouvu o spolupráci s ASČR, která slouží přes den v době letní sezóny a jejich výbavou je jak sanitka RZP, tak motorový člun.“

Z rozhovoru vyplynulo, že vedení ZZS Středočeského kraje není správně informováno, jak může povolát jednotku VZS ČČK pro zásah. Dle respondenta 4 má možnost vyžádat spolupráci s VZS ČČK Orlík přes operační středisko ZZS Jihočeského kraje. To je ovšem mylná informace. Komunikaci a vyžádání posádky VZS ČČK je přímo v kompetenci Středočeského krajského operačního střediska ZZS a Jihočeské operační středisko tak není potřeba kontaktovat. Koordinaci složek a zapojení VZS ČČK dále upřesňuje respondent 3: *„Co se týká koordinace ze stran vedení a všech složek IZS si myslím, že kromě informace, že tato služba existuje, se tím nikdo na ZZS dále nezabývá.“*

Autor se tedy odchýlil od vedení IZS a oslovil členy organizace VZS ČČK a VZS ČČK Orlík pro lepší pochopení situace na obou stranách. Za největší výhodu považuje respondent 1 především dojezd a rádius na vodní ploše, kdy bývají u výjezdů mezi prvními – často jako první. K dosavadní práci respondent 1 uvádí: *„Spolupráci s IZS a HZS ČR hodnotím pozitivně. Pokud si pamatuji, neměli jsme doposud zásah s HZS ČR SČK. Nevím, zda je to tím, že zásahy nebyly či nás pouze nezavolali. S JSDH jsme se ještě nesetkali. S HZS ČR JČK máme jen nejlepší zkušenosti. S lidmi jsme se již seznámili v rámci několika výjezdů a setkání. Z mého pohledu se ještě zapracováváme. Na výjezdy jsme pravidelně voláni a tomu přizpůsobujeme i naše vybavení. S veliteli a posádkami jsme neměli doposud žádné problémy, horší je to však s operačními středisky. Stává se, že ráno při nahlášení posádky vysvětlujeme, kdo vlastně jsme a že máme loď. Často si nás spíše vyžádá přímo výjezdová skupina ZZS a následně si nás pletou s ASČR. Nesetkali jsme se s nikým, kdo by nás výrazně shazoval. Pokud je zásah společně s ASČR, je přístup trochu jiný. Berou nás jako konkurenci.“*

Je tedy jasné, že obě strany o sobě navzájem vědí, ovšem neúplně. Problematiku autor probral také s respondentem 2: *„VZS ČČK je součástí IZS prakticky od jejího vzniku. První skutečně velkou zatěžkávací zkouškou byly povodně v roce 1997, kterých se VZS ČČK naplno účastnila. Následně jsme byli prakticky u všech povodní a mimořádných událostí spojených s vodou na celém území ČR. Jakožto ostatní složka IZS jsme primárně podřízeni operačnímu velení ze strany HZS ČR. Primární zásahy nám ale přichází napřímo jak ze strany zdravotnických záchranných služeb, Policie ČR a dalších subjektů. Vzhledem k tomu, že VZS ČČK působí v 10 krajích, většinou fungují nejen cvičení, součinnostní cvičení a odborná příprava v rámci těchto krajů. Prezidium vede porady*

na úrovni Generální ředitelství HZS ČR a určuje metodiku a postupy pro výkon služby pro všechny kraje a samozřejmě na starosti má i finance.

Obecně lze říci, že vodní plochy se často liší v počtech zásahů technických a zdravotnických při poskytování první pomoci. Slapy a Orlík mají v rámci těchto krajů převahu zdravotnických zásahů, a tedy kooperaci se ZZS. Orlík je navíc složitý v tom, že je to přehrada jako jediná v ČR, která je přes dva kraje. Vzhledem k umístění základny v Jihočeském kraji je zásahový rádius jak pro celou část Středočeského kraje, tak značnou část Jihočeského. Operační střediska nám tak výzvy předávají samostatně. My tak musíme druhému operačnímu středisku sdělit, že jedeme na zásah. Do budoucna by toto mělo automatizovat sdílení dat z aplikace GINA. Spolupráce s ZZS je velmi dobrá. S Jihočeským krajem máme zpracovanou mapu předávacích míst a s přírodními heliporty, protože toto území je výrazně komplikovanější.

VZS ČČK dlouhé roky na Orlíku chyběla. Domnívám se, že takovou službu musí uvítat asi každý. Nesetkali jsme se s žádnou negativní reakcí. Tím, že VZS ČČK slouží na Orlíku 24 hodin 7 dní v týdnu, jsme k dispozici složkám IZS i v noci. Tím jsme v létě na vodě prakticky jedinou složkou, která do 5 minut vyjíždí. Komunikace na mimořádné události je vždy zásadní. Pro nás je IZS podpůrný v tom, že při výjezdu na zásah vždy víme, že HZS ČR, případně posádka ZZS a Policie ČR jsou na cestě zároveň s námi. Vzhledem k dlouhým dojezdovým časům a komplikovanosti přístupu k vodní ploše musí být VZS ČČK schopna pacienta i sama transportovat na předávací místo.“

K tomu, aby dostupnost VZS ČČK byla zajištěna, jsou zapotřebí 2 klíčové body, kvalifikovaní lidé a kvalitní zázemí s profesionálním vybavením. Autor se tedy dále zaměřil na členy VZS, působící na vodním díle Orlík a jejich kvalifikaci.

VO₂: Jak jsou členové VZS ČČK vzdělávání a jak vysokou mají odbornost k vykonávání činnosti?

Tento bod výzkumu autor považuje za velmi podstatný pro další vývoj VZS ČČK. Každý člen VZS ČČK, který je zařazen do výjezdové skupiny, musí projít odborným školením pro získání dané kvalifikace. Úspěšným vykonáním zkoušky a splněním kvalifikace adept získává potřebnou zručnost a vědomosti, které je nutno opakovaně procvičovat. VZS ČČK proto vyžaduje obnovování kvalifikace na základě opětovného složení závěrečné zkoušky dle dané kvalifikace. Díky tomu dochází k řízení obnovovacích kurzů, které mají za úkol nejen záchranáře prověřit, ale zejména aktualizovat nové prvky pro zkvalitnění a zefektivnění dané činnosti. Záchranáři by dále měli absolvovat průběžná součinnostní cvičení se složkami IZS pro lepší společnou organizaci při zásahu.

Kvalifikaci záchranářů popisuje respondent 2: *„Jsem přesvědčen, že VZS ČČK je zajímavá a jsou zde úžasní lidé. Zejména pak lidé, kteří neváhají obětovat svůj čas pro záchranu a pomoc jiným. Určitě bychom uvítali nové lidi. Vodní záchranáři jsou dobrovolníci, ale tím, že pracují v rámci IZS, musí být vyškoleni a vlastně trvale proškolení. Kritéria IZS jsou velmi vysoko a studium je náročné. VZS ČČK má vzdělávací program, který pamatuje na všechny stupně výcviku, jak teorie, tak praxe. Záchranáři jsou tak na výjezdy plně připraveni. Osobně i po 27 letech u VZS ČČK, když odjíždím ze zásahu, kde se podařilo zachránit lidský život, si vždy mohu říci „stálo a stojí to za to“. Protipólem jsou i zásahy, kdy zásah skončí tragicky. To je pak vždy čas zastavit se, sednout si a přemýšlet. Ale to je zkrátka život a tonutí patří v počtu náhlé smrti na přední příčky v Česku. Vodní záchranáři budou vždy svádět boj s časem a uděláme naprosté maximum pro to, aby zásah skončil co nejlépe. Určitě jejich práci hodnotím velmi pozitivně.“*

Během letní sezóny je Generální ředitelství HZS ČR, díky rámcové smlouvě, orgán pro kontrolu členů výjezdové skupiny, tak akceschopnosti techniky. Kontrola může být formou prověřovacího cvičení nebo formou odborné praktické a teoretické přípravy. Z pohledu Středočeského kraje součinnostní cvičení nechávají především v gesci Jihočeskému kraji, kde se samotná základna vyskytuje. Respondent 5 k tomu dodává: *„Za celou dobu působení VZS ČČK Prahy 15 se podařilo zorganizovat pouze jeden výcvik IZS společně s posádkou VZS ČČK. Jednotka HZS ČR JČK – Územní odbor Písek –*

Požární stanice Milevsko provádí pravidelný výcvik záchrany osob z vody před sezónou a záchrany při propadnutí na ledové ploše opět před sezónou. Význam ve společném výcviku vidím značný. Ať s ohledem na účinnost zásahu či bezpečnost zasahujících. Další spolupráce s VZS ČČK je naplánována na letní období roku 2020.“

Poskytovatel zdravotnické záchranné služby ve Středočeském kraji se k VZS ČČK na vodním díle Orlík staví obdobně a přenechává veškerou průběžnou kontrolu a kvalifikaci na ZZS z Jihočeského kraje. Respondent 4 doplňuje: *„S VZS ČČK Orlík neprovádíme žádné součinnostní cvičení, kde by docházelo k seznámení s technikou či nácvikem spolupráce. V našem kraji spolupracujeme se stanicí první pomoci vyskytující se na Slapské přehradě, která se v období letní sezóny velmi osvědčila, ačkoliv na Slapech máme své výjezdové stanoviště, které disponuje také motorovým člunem.“*

Přípravného školení všech členů VZS ČČK Orlík vykonávající během léta službu se účastní zástupce z KOPIS Jihočeského kraje. Výuka je zaměřena na správné provedení první pomoci. K součinnostním cvičením nedochází. Respondent 3 zmínil: *„Sám ani mí kolegové jsme se doposud nezúčastnili. Jednou jsem z vlastní iniciativy zorganizoval součinnostní cvičení IZS, které ukázalo, jak je pozemní ZZS nepřipravená na zásahy na vodní hladině. Nejsme ani schopni se pořádně lokalizovat a komunikovat. Ideální by bylo plně zahrnout VZS ČČK do IZS, sjednotit komunikaci, pravidelně informovat o činnosti, technických možnostech VZS ČČK a kde právě hlídají, když nezasahují.“*

Záchranáři z VZS ČČK Orlík by však o součinnostní cvičení měli také zájem. Především i o ty, které se konají mezi složkami HZS ČR JČK a HZS ČR SČK. Posádka Orlíku se doposavad zúčastnila pouze jednou cvičení s příslušnou posádkou potápěčů na základě vlastní iniciativy. Respondent 1 dodává: *„Pokud nás někdo neosloví, nedozvíme se, že takovýto odborný výcvik probíhá, což je škoda. Dále jsme na Orlíku limitováni, že ještě nemáme postavenou základnu, takže každý výjezd na Orlík znamená zaplatit si ubytování, což ještě s ostatními náklady vychází pro členy poměrně draze. VZS ČČK by potřebovala nejdříve pořádné financování a vybudovat strukturu řízení, momentálně je vytažena z toho nejhoršího, má nové vybavení. Ale stále má pouze jednoho zaměstnance na plný úvazek a několik lidí na menší úvazky, což je na spolek dobré, ale na organizaci tohoto typu nedostatečné. Bylo by vhodné zaplatit i lidi na úrovni pobočných spolků, protože práce je neustále více a už nejde vše dělat dobrovolně. Jenže na tuto aktivitu si musí pobočný spolek vydělat sám. Naštěstí díky naší velké členské základně pokryjeme služby, ale samozřejmě lidé často nechtějí služby sloužit, protože si musí brát dovolenou a hradit si dopravu a stravu, což v mnoha případech odradí, když musí dodržovat*

stanovené podmínky výjezdu. Díky velké fluktuaci lidí nám dlouhodobě chybí nejvzdělanější členové na pozice velitelů. Mnoho lidí si odslouží jednu či dvě sezony a pak se službami skončí. Jsme rádi, že si odslouží něco, ale chtěli bychom především stále sloužící, kteří si za roky služeb získají potřebnou praxi. Motivace je, dle mého názoru, pouze zkusit si být záchranářem a projet se na pěkných lodích. Víc nemáme co nabídnout – mimo trička a kraťasů. Sloužíme poměrně krátce, ale pokles vzdělaných členů pocítujeme poměrně výrazně. Členové nemají zájem jezdit na kurzy. Ve výsledku nemají pocit, že by něco získali a nemají zájem se zlepšovat. Je to škoda, ale zatím nemáme způsob ani prostředky, jak lidi namotivovat. Pomohl by nový zákon o dobrovolnictví, aby si lidé nemuseli brát dovolenou na službu, tím bychom je více namotivovali.“

VO₃: Jaká je technická vybavenost VZS ČČK a je dostačující pro všechny druhy zásahu na vodním díle Orlík?

Z hlediska Orlíku má Respondent 1 vidinu vybudování pořádné základny, která by členům umožnila smysluplné cvičení a motivovala profesionálním zázemím: *„Myslím si, že nás veřejnost bere velice pozitivně. Sice někteří zajisté komentují naše plavidla, když projedeme okolo v rychlosti na zásah, ale to je takové normální. Myslím si, že by rádi využili našich služeb i mimo oficiální výjezd přes IZS, ale i jako pomoc na vodě např. v případě poruchy motoru. Chtěl bych nabídnout pomoc i v těchto případech, ale zatím to není možné.“*

Chtěli by tak řešit pomoc i na nižší úrovni než výjezd IZS. Drobné úkony by byly financovány veřejností a prostředky by tak pokryly například stravování členů, což by mohlo motivovat dobrovolníky k většímu počtu služeb. Prezidium VZS ČČK však zatím zaujímá záporné stanovisko. Financování VZS ČČK je dlouhodobý problém, který se však v posledních letech výrazně zlepšil. Dle respondenta 2: *„VZS ČČK dlouhé roky bojovala o každou korunu. To se zásadně změnilo před více jak 5 lety, kdy se podařilo zřídit dotační projekt Ministerstva vnitra a Generálního ředitelství HZS ČR pod názvem „Obnova a rozvoj materiálně-technické základny VZS ČČK“. Díky této dotaci, která byla rozdělena na investiční a provozní, jsme doslova za 5 minut 12 byli schopni zachránit i samotnou VZS ČČK. Za posledních 5 let jsme pořídili nová záchranná plavidla, vozidla, stavíme základny a pořizujeme další vybavení. Díky dotaci se výrazně zlepšil výkon služby na vodních plochách.“*

Když jsme se rozhodli pro otevření nové plochy, jednoznačně na prvním místě byl Orlík. Otevření nové vodní plochy není u nás již tak obvyklé. Bylo to dáno zejména tím, že na tzv. otevření nové stanice první pomoci je potřeba nejen značných nákladů, ale

i lidských zdrojů ve formě dobrovolníků. Službu zajišťuje Praha 15, která má v ČR největší členskou základnu. Podařilo se nám pořídit na začátek výkonný motorový člun, abychom byli schopni zajistit výkon služby zejména v lokalitě mezi přehradou a hradem Zvíkov. Ukázalo se, že náš dojezdový rádius je ještě dále za Zvíkov. Vybavení je pro nás klíčové. Například díky radaru, GPS a mapovému plotteru na záchranném člunu jsme schopni jet i vyšší rychlostí za úplné tmy. Pro nás je rovněž nutno znát vodní plochy, a především přehrady, velmi detailně. Mapy v tomto ohledu nestačí. Musíme vidět, kde jsou skály, kde jsou pláže, kde je jaké nebezpečí. V tomto si upravujeme i naše mapové podklady, protože v noci při zásahu musí posádka vědět, kde bude u lidí přistávat, kde kotvit, zda jsme schopni pacienta transportovat. Musíme být schopni dále pacienta předat IZS.“

Autor se zúčastnil cvičení na základně VZS ČČK Orlík. Sami členové komentují situaci s financemi jako problémovou. Finance na sezónu jim tak tak vyjdou. Sami si pokrývají stravování i dopravu. Respondent 1 následně popisuje vybavenost základny: „*Od Prezidia VZS ČČK jsme z grantu od Ministerstva vnitra dostali plavidla a plánují nám postavit základnu, což je velice pozitivní. Samozřejmě ještě potřebujeme dost vybavení, abychom byli schopni více pomoci na vodě. Z grantu JČK a SČK se snažíme dokoupit potřebné věci a stále zlepšujeme naše vybavení. Mít více finančních prostředků, budeme moci dát každému členovi osobní ochranné prostředky, případně i vybavení do vody. Momentálně sdílíme několik kusů a předáváme si je mezi směnami. Potřebovali bychom ještě vozidlo, které by měla k dispozici pouze naše skupina na tahání plavidel. Zdravotnické vybavení máme na slušné úrovni a momentálně se zaměřujeme na nákup spojové techniky a materiálu pro práci na vodě. Díky improvizaci členů si však s většinou zásahů poradíme.“*

Schopnost funkčně a technicky zabezpečit výjezd kvituje také respondent 5: „*Spolupráce s VZS ČČK probíhá a rozvíjí se ve všech ohledech, včetně technických, již od úplného počátku zajištění služeb na Orlíku. VZS ČČK jistě bude po dobudování adekvátního zázemí v prostoru Mariny schopná poskytovat ještě lepší servis občanům i složkám IZS. Naší snahou je VZS ČČK být dobrým partnerem při společných zásazích.“*

5.3.2 Shrnutí výzkumu

Výzkumný soubor tvořilo celkem 6 respondentů, kteří zhodnotili situaci vodních záchranářů na vodním díle Orlík, okomentovali nedostatky a doporučili mnohá opatření. Respondenti jasně odpověděli, že záchranáři jsou na místě zapotřebí. Především z důvodu dostupnosti po vodě do odlehlých míst a v krátkém dojezdovém čase. Jsou veřejností respektováni a u složek IZS jsou v povědomí z pohledu vybavenosti a akceschopnosti členů. Záchranáři pochází z dobrovolníků a odborné vzdělání a jiné náklady si musí hradit sami. Na stanici tak chybí záchranáři s vyšším vzděláním, kteří by mohli zastat funkci velitele a získat tak další pozitivní náhled od složek IZS ke kooperaci.

Většina respondentů ze strany IZS se shodla na jednotném postoji, že o VZS ČČK vědí, ale plně je nevyužívají díky nedostatku informací ze strany operačních středisek. Pokud velitel zásahu přemýšlí u zásahu o nasazení jednotky schopné dopravit se k pacientovi po vodní hladině, raději upřednostní vlastní jednotku s člunem nebo osloví ASČR. IZS zároveň dlouhodobě nepořádá ve spolupráci s VZS ČČK na vodním díle Orlík žádné součinnostní cvičení, přestože VZS ČČK Orlík jeví aktivní zájem o tento druh vzdělávání.

Oslovení se dále shodli na velkém zlepšení technického vybavení za poslední roky. Záchranáři díky finanční podpoře mají kvalitní a spolehlivé vybavení pro zásah na vodní hladině. Každým rokem přichází do České republiky nové vodní sporty, které přináší jiné postupy či techniku pro poskytnutí zdravotní či technické pomoci. Na to VZS ČČK Orlík reaguje rychle a potřebné vybavení dokoupí nebo zaimprovizují stávající pomůckou, která nemusí být přímo určena pro danou činnost s ohledem na správné použití či poškození pomůcky nebo podmínek návodu výrobce. Pokud by záchranáři dostali více finančních prostředků, dokoupili by další sady oblečení pro své členy nebo další plavidla a automobil.

Každý zásah je jiný a jeho pestrost je širokosáhlá, ale pro poskytnutí technické první pomoci je VZS ČČK Orlík velmi dobře vybavena. Rovněž materiální vybavení pro poskytování první pomoci v jejich kompetenci je u VZS ČČK Orlík na vysoké úrovni a může tak kvalitně vykonávat funkci „first respondera“.

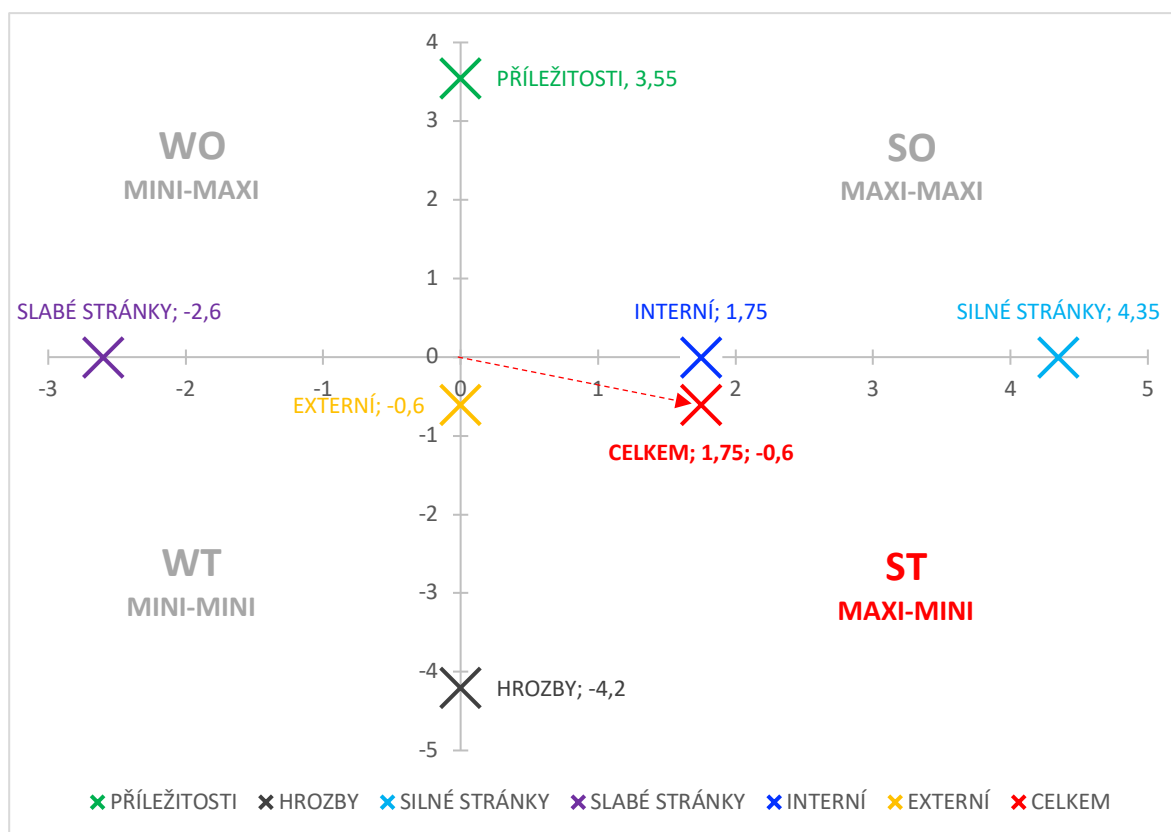
5.3.3 SWOT analýza

Výsledky hloubkových rozhovorů přinesly velké množství faktorů a informací o VZS ČČK na vodním díle Orlík – tedy pozitiva i negativa jak uvnitř organizace, tak z venčí. Autor tedy shrnuje všechny zásadní poznatky ve SWOT analýze a stanovuje výsledný strategický cíl. Autor zvolil 6 nejzásadnějších bodů výzkumu v každém kvadrantu a shrnul je do tabulky, kde doplnil jejich váhu a přiřadil jim hodnocení.

Tabulka 5 Vyhodnocení SWOT analýzy (vlastní zpracování)

SILNÉ STRÁNKY			SLABÉ STRÁNKY		
VÁHA	HODNOCENÍ	VÝSLEDEK	VÁHA	HODNOCENÍ	VÝSLEDEK
Rychlá dostupnost pomoci	0,4	5	2	Dobrovolná služba bez odměny	0,2 -3 -0,6
Kvalitní výbava na i ve vodě	0,15	4	0,6	Služba není základní složkou IZS	0,25 -2 -0,5
Specializace pro zásah ve vodě	0,15	5	0,75	Nedostatek vzdělaných členů	0,2 -3 -0,6
Atraktivnost prostředí a činnosti	0,1	3	0,3	Nedostatek náhradního vybavení	0,1 -2 -0,2
Nadšení pro první pomoc	0,1	4	0,4	Stanice je v soukromém nájmu	0,1 -1 -0,1
Široká základna členů	0,1	3	0,3	Základna není přímo u vody	0,15 -4 -0,6
Součet	1		4,35	Součet	1 -2,6
PŘÍLEŽITOSTI			HROZBY		
VÁHA	HODNOCENÍ	VÝSLEDEK	VÁHA	HODNOCENÍ	VÝSLEDEK
Zefektivnění spolupráce s IZS	0,3	4	1,2	Ukončení smlouvy s GŘ HZS ČR	0,3 -5 -1,5
Vyšší finanční granty	0,2	5	1	Ukončení dotační podpory	0,15 -4 -0,6
Zákon o dobrovolnictví	0,15	4	0,6	Kritický nedostatek členů	0,2 -4 -0,8
Nová stanice první pomoci	0,2	2	0,4	Výpověď nájemníka základny	0,1 -3 -0,3
Služby pro veřejnost za úplatu	0,1	3	0,3	Vážné poškození vybavení	0,1 -2 -0,2
Vyšší znalost problematiky tonutí	0,05	1	0,05	Zánik Orlické přehrady díky suchu	0,15 -5 -0,8
Součet	1		3,55	Součet	1 -4,2

HODNOCENÍ	ANALÝZA SWOT
INTERNÍ	1,75
EXTERNÍ	-0,6
CELKEM	1,15

Obrázek 4 Vyhodnocení SWOT analýzy (vlastní zpracování)

Z analýzy je patrné, že organizace má především výhodu v silných stránkách a příležitostech. Limitují ji však zásadně vystupující hrozby. Proto by se dle SWOT matice VZS ČČK na vodním díle Orlík měla zaměřit na strategii MAXI-MINI, tedy maximalizovat silné stránky pro minimalizaci současných hrozeb. Pokud se záchranáři osvědčí jako „first responderi“, veřejnost a složky IZS je budou více považovat za nutné, a tím se sníží riziko zániku smlouvy s GŘ HZS ČR a dotačního programu. Organizace by se po vybudování silné a jasně definované pozice mohla v budoucnu zaměřit na strategii MAXI-MAXI, tedy maximalizovat silné stránky pro maximalizaci příležitostí.

6 DISKUSE

„Záchranáře nepotřebujeme, nemáme moře.“

Často zmiňovaný důvod, proč veřejnost nepovažuje Vodní záchrannou službu za nutnou. Díky absenci moře je často na tuto službu opomíjeno, ačkoliv se na území ČR vyskytují velké vodní plochy. Při získávání podkladů pro tuto práci autor získal pocit, že laická veřejnost počítá zcela samozřejmě při návštěvě horských oblastí s pomocí Horské služby. Při návštěvě vodní plochy spíše očekává pomoc od poskytovatele zdravotnické záchranné služby společně s HZS ČR.

Je však otázkou, zda jsou jednotky ZZS a HZS ČR schopny zabezpečit rychlý dojezd po vodní ploše do špatně přístupných míst a k potápějícím se plavidlům. Z praxe autor ví, že takový zásah není jednoduchý a záchranné složky s vodním živlem svádí boj o sekundy.

Dle názoru autora je VZS ČČK jako veřejná služba na vodních plochách zapotřebí, a to především v nepřehledném a málo dostupném vodním díle Orlický. Veřejnost i složky VZS ČČK by ji měly brát jako jasně daného „first respondera“, tak jako lyžaři berou Horskou službu na horách.

Ideálním vzorem pro správné fungování VZS ČČK je Surf Life Saving působící v Austrálii. Autor měl čest reprezentovat ČR pod hlavičkou VZS ČČK v Austrálii ve vodním záchranném sportu, kde také v průběhu závodů byla představena koncepce a struktura organizace vodní záchrany. Počínaje vybavením, které je na úplně jiné úrovni než v jiných zemích, je nutné zmínit, že Australané opravdu striktně dodržují veškerá pravidla pobytu a bezpečnosti u vody. Respekt Australanů k vodě a k záchranářům je založený na přísném historickém režimu, častých kontrolách a vysokých pokutách. Vědí, že voda je silný živel, se kterým není radno si zahrávat. Může se zdát, že Austrálie je obrovská a služba je tak více zapotřebí než v ČR. Přes to, že se jedná o přímořský stát, počet utonutí byl v roce 2018 dle Royal Life Saving national drowning report 249 lidí z celkového počtu 24 898 152 obyvatel Austrálie (Worldometer, 2020). Pro porovnání s Českou republikou, která měla k 31. 12. 2018 dle Českého statistického úřadu 10 649 800 obyvatel a má nesrovnatelně menší vodní plochy, je počet utonulých 185 obyvatel. Na dlouhodobém snížení počtu utonulých v Austrálii má největší vliv vedení plavecké průpravy s nácviky sebezáchrany už v mateřských školách. Dalším faktorem je zvýraznění rizika. V nebezpečných oblastech, kde není možný dohled plavčíka, je koupání na vlastní nebezpečí často doplněno značkou s počtem utonulých v dané lokalitě.

I přes absenci plavčíka je vždy možné v blízkosti najít veřejnosti přístupnou záchranou pomůcku pro záchranu tonoucího.

Záchranáři v Austrálii také fungují na principu dobrovolnosti. Veřejnost je však obdivuje a o místa v dobrovolných spolcích je obrovský zájem. Dobrovolní záchranáři se setkávají s velkým uznáním. Uchazeči musí projít sérií zkoušek, které jsou na úrovni profesionálů. Musí perfektně ovládat člun v obrovských vlnách oceánu nebo překonat silné proudy pomocí speciálních plaveckých technik. Děti i dospělí jsou k budoucí službě vedeni také díky sportovním klubům, které mezi jednotlivými plážemi pořádají soutěže o nejrychlejší záchranu. Klubům i organizacím je věnována významná finanční podpora nejen od státu, ale také od soukromých podniků či formou veřejných sbírek. Záchranáři fungující na dobrovolné bázi slouží ve žlutých tričkách s červenými šortkami. Naopak státem či městem zřízené záchranáři, na hustě obsazených plážích, slouží ve stejnokroji z modrého trička a černých šortek. Vybavení už není odlišné. Rekreatanti respektují plavčíky bez rozdílu uniformy a zařazení.

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže jako nezisková organizace v posledních letech udělala ze strany vedení velké změny. Změny se týkají především interních stanov, sjednocení vzdělávání členů a nákupu potřebné techniky pro výkon služby. Tyto změny vedou ke zlepšení organizace jako celku, ale i to přináší své problémy. Jako hlavní 2 problémy autor definuje postavení VZS ČČK v systému IZS a její členy.

Co se týká postavení v IZS, dle rozhovorů s vedoucími pracovišť IZS se autor často setkal s názorem, že vědí o tom, že VZS ČČK existuje, ale tady příběh končí. Často neví, jak organizace funguje a jsou přesvědčeni o špatném nastavení vedení a přehnaném slibování nesplnitelného. Zejména HZS ČR se k této službě staví s lehkým odporem, i když jsou sami přesvědčeni, že jejich činnost jim pomáhá a uvítali by ji. Na druhou stranu je postoj HZS ČR pochopitelný. Velitel HZS ČR zodpovídá za svou jednotku a v případě součinnostního zásahu s VZS ČČK přebírá velení a zodpovědnost za průběh zásahu a zároveň za členy VZS ČČK. Každý z nás si je dobře vědom, že i malé chyby u zásahu jsou v dnešní době soudně popotahovány a nikdo tedy nemá v zájmu zodpovídat za chyby někoho jiného. Proto se velitel HZS ČR často rozhodne, že při zásahu maximálně využije vlastní techniku a posádky – nikoliv VZS ČČK. Proto je pro budoucí fungování VZS ČČK na Orlíku nutné nastavit správné fungování a vymezení pravomocí s IZS a důsledně se zaměřit na seznámení základních složek a dispečinku s posádkami VZS ČČK za pomoci společných cvičení.

Samotná lokalita Orlíku je opravdu komplikovaná nejen svým rozsahem, ale především zásahem do dvou krajů. To samozřejmě přináší komplikovanost v komunikaci s operačním střediskem příslušného kraje, kdy velitel VZS ČČK na Orlíku musí hlídat, pod který kraj událost a zásah spadá. Vzhledem k součinnosti dvou krajů je počet posádek, se kterými může dojít k součinnosti, vyšší než na jiných stanicích první pomoci VZS ČČK.

Součinnostní cvičení jedenkrát do roka není z autorova pohledu dostatečné. Jen u HZS ČR jednotky slouží na tři směny. Operační středisko rovněž ve směnovém provozu nemůže zaručit seznámení všech příslušníků s činností VZS ČČK. Bylo by vhodné, aby se na bližším seznámení podílely všechny složky vzájemně. Dosud dochází k seznámení většinou na úrovni Prezidia VZS ČČK a GŘ HZS ČR. Tento postup potvrdil rozhovor s respondentem 2, který je přesvědčen o velmi dobré spolupráci mezi posádkami IZS. Respondent 1 v rozhovoru upřesnil, že často dochází k záměně VZS ČČK s ASČR. Prezidium VZS ČČK by se tedy mělo zaměřit na vysvětlení role obou organizací složkám IZS a přijít s plánem součinnostních cvičení, které by představilo složkám IZS fungování VZS ČČK a nastavilo by společná jasná pravidla kooperace. VZS ČČK by na základě tohoto posunu mělo podklad pro sestavení interních stanov.

VZS ČČK, fungující na bázi dobrovolnosti, nemá svým členům často co nabídnout než přírodu a praxi záchranáře. Organizaci tak chybí pomyslný bič, aby zvýšila úroveň kvalifikace záchranářů a mohla požadovat striktní dodržování interních stanov. V tomto důsledku dochází k dlouhodobému nedostatku personálu pro výkon služeb. Sloužící záchranáři se často skládají z řad studentů, kteří si během studia na tyto aktivity najdou čas. Nejsou však kvalifikováni vysoce. Hlavní problém nastává po dokončení studií. Členové organizace si najdou práci, založí rodinu a priority mají tedy jinde a dobrovolnické práce již nejsou vysoce preferovány. Zaměstnavatelé ze soukromého sektoru navíc velmi často nerespektují dobrovolnickou činnost. Členové tak musí čerpat dovolenou bez nároku na odměnu ze strany VZS ČČK, a to je odradí. Dalším aspektem je samotné ohrožení vlastního zdraví a převzetí odpovědnosti za ostatní záchranáře, pacienty a vybavení při výkonu služby. Práce samotná je velice zajímavá a obohacující i pro osobní život, a právě proto se stále najdou adepti, kteří tuto činnost vykonávají. Pokud by se Prezidiu VZS ČČK podařilo více zapojit do systému spolupráce s IZS, nové zkušenosti a typy zásahů by také mohly přilákat nové členy, kteří by získávali skvělou praxi. VZS ČČK by se tak dostala do většího podvědomí veřejnosti a získala by na důležitosti pro získání větších finančních grantů.

V teoretické části by autor rád ocenil a vyzdvihl vysokou odbornost dané problematiky a přínos organizaci VZS ČČK ze strany PaedDr. Tomáše Milera. Jeho odborné publikace jsou zpracovány velmi uceleně, detailně, a především vycházejí z dosavadní praxe. U praktické části výzkumu bylo velmi náročné získat všechny potřebné zdroje v době probíhajícího krizového stavu státu vzhledem k celosvětové pandemii s COVID-19. Kontaktovaní respondenti jsou vysoce postavení v různých oborech IZS. Proto většina z nich je klíčovou součástí bezpečnostních rad krajů. I přes proluky v odpovědích se nakonec podařilo rozhovory formou dotazníku zasláného emailem realizovat a získat tak potřebné podklady pro tuto diplomovou práci. Autor si zapojení všech respondentů váží a cení. Komplikovanost situace přinesla do výzkumu značné změny. Hlubkový rozhovor byl autor nucen zkrátit na časové minimum a pokládané otázky musely být definovány krátce, přesně, konkrétně a úderně. Přípravě rozhovorů tak autor věnoval mnoho více času, než předpokládal, ale tato příprava ho v důsledku obohatila. Na základě nátlaku respondentů na jejich pracovní vytížení, byl rozhovor tedy zkrácen, ale díky dobré přípravě autor získal všechny potřebné informace a kvalita výzkumu tak finálně nebyla ovlivněna. Z probíhající komunikace autor zmiňuje, že některé konkrétní složky IZS o dané téma projevily okamžitý zájem a rozhovory byly velmi vstřícné. Naopak se setkal i s mírným odporem. I tyto rozličné přístupy autora utvrdili, že přístup k vodním záchranářům v ČR není z pohledu IZS jednotný a je zapotřebí na zlepšení vzájemné spolupráce a vymezení role VZS ČČK v IZS zapracovat.

ZÁVĚR

VZS ČČK za poslední roky prošla mnohými změnami a nabírá na významu nejen u státních organizací, ale také u laické veřejnosti. Autor v diplomové práci popsal úroveň připravenosti, vybavení a odborné přípravy vodních záchranářů VZS ČČK na vodním díle Orlík a naplnil tak cíl diplomové práce.

Podklady k tématu Vodní záchranné služby a její činnosti jsou zpracovány v první kapitole – teoretická část. Autor vyhledal odbornou literaturu, online články a interní zdroje Prezidia VZS ČČK pro popis historie a současného stavu fungování. Dále se autor zaměřil na legislativní úpravu a strukturu organizace. Práce obsahuje výčet vodních ploch v ČR, kde VZS ČČK působí a popis financování stanovišť. Pro lepší pochopení práce záchranáře autor velmi detailně popsal systém vzdělávání pro záchranáře, jejich osobnostní charakteristiku a také nedílnou součást této funkce – technické vybavení.

Autor stanovil cíle práce, výzkumné otázky a metodiku, kdy data byly získány formou místního šetření na základně první pomoci, kvalitativním koncepčním výzkumem uskutečněným písemným dotazováním emailovou komunikací a shrnuty SWOT analýzou.

Praktická část práce navazuje na teoretickou. Autor se konkrétně zaměřil na VZS ČČK na vodním díle Orlík. Pro pochopení zapojení spolku autor ve výsledcích stručně popisuje roli každé základní složky IZS fungující v oblasti vodního díla Orlík, tedy HZS ČR, Policie ČR, ZZS a SPS. V další kapitole autor popsal stanici první pomoci na vodním díle Orlík, včetně technického vybavení, členů a jejich vzdělávání a nastavení interní komunikace s IZS.

Výzkumná část je shrnuta v poslední kapitole výsledků této práce. Přestože měl autor zprvu obavu z nedostatku informací a proveditelnosti výzkumu díky mimořádné situaci s COVID-19 v roce 2020, podařilo se shromáždit velký objem informací o fungování VZS ČČK na vodním díle Orlík, zjistit připravenost členů a naplnit tak cíl práce. K naplnění hlavního cíle práce vedl především kvalitativní výzkum, kde autor stanovil 3 výzkumné otázky. Data byla získávána formou brainwritingu s vedoucími složek IZS a představiteli VZS ČČK. Z rozhovorů vyplynula značná rozdílnost pohledů na současnou spolupráci VZS ČČK s IZS. Po čas sestavování výzkumu se autor především zaměřil na budoucí praktické využití závěrů. Proto jsou odpovědi respondentů v mnoha ohledech přímé a leckdy i hanící. Právě prokázání nedostatků a poukázání na prostor ke zlepšení autor považuje za velký přínos a příležitost pro Prezidium VZS ČČK, která z této

diplomové práce může čerpat závěry pro sestavení akčního plánu na další sezóny fungování VZS ČČK, nejen na Orlíku. Zásadními tématy výzkumu se ukázalo především zmatečné vymezení úlohy VZS ČČK v rámci spolupráce s IZS a zmatečná komunikace přes Prezidium VZS ČČK, nikoliv přes samotnou stanici VZS ČČK Orlík. Dalším nedostatkem je motivace členů VZS ČČK na dobrovolnické bázi pro další vzdělávání.

Díky vyhodnocení stavu a připravenosti záchranářů autor dále shrnul výhody a nevýhody, příležitosti a hrozby pro VZS ČČK na vodním díle Orlík ve SWOT matici a stanovil strategii dalšího směřování spolku. Autor diplomovou práci doplnil navíc o vlastní zkušenosti v rámci služby u VZS ČČK, absolvování kurzů pro získání kvalifikace Záchranář a popisem fungování Vodní záchranné služby v Austrálii jako vzoru pro celý svět v oboru bezpečnosti u vody.

Po diskuzi s Prezidiem VZS ČČK bude práce využita pro další fungování organizace a bude přínosem všem zúčastněným stranám. Za prvé dobrovolným záchranářům ke zlepšení jejich podmínek práce, zvýšení motivace a členské základny. Dále integrovanému záchrannému systému vymezí jasného profesionálního spojení při zásazích na vodních dílech. A v neposlední řadě řádně představí, především veřejnosti, nositele pocitu bezpečí a pomoci u vody.

Případné rozšíření diplomové práce by autor směřoval na výzkum připravenosti VZS ČČK po celé ČR a rozdílů mezi jednotlivými stanicemi první pomoci na různých vodních plochách, jejich vybavení a povědomí veřejnosti o jejich činnosti.

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

1. AMBROŽOVÁ, J. *Aplikovaná a technická hydrobiologie*. 2. vydání Praha: VŠCHT v Praze, 2003. 226 s. ISBN 80-7080-521-8.
2. ANRD (AMERICAN NATIONAL RED CROSS). *Lifeguarding: Manual*. Staywell Co, 2012. ISBN 9781584804871.
3. AQUA VIVA. *Záchranář. Bazén & Sauna*. 2011, (11/12), příloha. ISSN 1211-541X.
4. AV ČR: *Etický kodex výzkumných pracovníků* [online]. Akademie věd ČR, 2017 [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: <https://www.avcr.cz/cs/o-nas/pravni-predpisy/eticky-kodex-vyzkumnych-pracovniku-v-av-cr/>
5. BREWSTER, B. Ch. *Open Water Lifesaving: The United States Lifesaving Association Manual*. 2. vydání. Prentice Hall, 2003. ISBN 08-359-4919-2.
6. CRESWELL, J. W. *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. London: Sage Publications, 1998.
7. ČČK: *Kdo jsme* [online]. Český červený kříž, 2020 [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.cervenkykruz.eu/cz/poslani.aspx>
8. ČSÚ: *Utonulých je méně než v předchozích letech* [online]. Český statistický úřad, 2018, [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/utonulych-je-mene-nez-v-predchozich-letech>
9. DRÁBOVÁ, M., VELEMÍNSKÝ, M. *Utonutí a zranění související s vodou: zdravotně sociální problematika*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-725-4715-1.
10. ELLIS, J. *International Lifeguard Training Program*. Paperback, 2011, 128 s. ISBN 978-1449628963.
11. FRANĚK, O. *Záchraná služba: Nezávislý web o zdravotnické záchranné službě*. [online]. 2020 [cit. 2020-05-24]. Dostupné z: <https://zachrannasluzba.cz/system-zzs-v-cr/>
12. GINA System: *softwarová mapová navigace* [online]. 2020 [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <https://www.ginasystem.com/reseni-pro-integrované-zachranne-systemy.php>
13. GRASSEOVÁ, M. *Analýza v rukou manažera: 33 nejpoužívanějších metod strategického řízení*. Brno: Computer Press, 2010. 325 s. ISBN 978-80-251-2621-9.

14. HARTMAN, P., PŘIKRYL, I., ŠTĚDRONSKÝ, E. *Hydrobiologie*. 2. přepracované vydání. Praha: Informatorium, 1998. ISBN 80-86073-27-0
15. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.
16. HZS ČR: *Blíží se léto a nebezpečné mohou být pro plavce i vodáky jezy* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky, 2020 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/blizi-se-leto-a-nebezpecne-mohou-byt-pro-plavce-i-vodaky-jezy.aspx>
17. HZS ČR: *Metodika pro zřizování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky, 2009 [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: www.hzscr.cz/soubor/metodika-zrizovani-jsdho-2009
18. HZS ČR: *Pohotovostní spojení na vodní plochy VZS ČČK, z.s.* [online]. Hasičský záchranný sbor České republiky, 2020 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/pohotovostni-spojzeni-na-vodni-plochy-vzs-cck-z-s.aspx>
19. ILSF: *International Life Saving Federation* [online]. 2007 [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.ilsf.org/attachment-ils-fis-wls-logo-alltogether/>
20. JIŽNÍ ČECHY A ŠUMAVA: *Orlická přehrada* [online]. 2020 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <https://www.jiznicechy.cz/pohodove/pamatky-v-jiznich-cechach/technicke-pamatky/prehrada-orlik>
21. KAUFMAN, J. *Záchranář: první pomoc*. Praha: Vodní záchranná služba Českého červeného kříže, 2007, 72 s. ISBN 20071211.
22. KOLDOVÁ, H. *Opatření děkanky č. 10/2018: o etice a výzkumu a o etické komisi*. [online]. Pedagogická fakulta Jihočeská univerzita [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: https://www.pf.jcu.cz/documents/deans_proceedings/2018/od18-10.pdf
23. KOTLER, P. *Marketing management: Analýza, plánování, využití, kontrola*. Praha: Grada Publishing, 1998. 710 s. ISBN: 80-7169-600-5.
24. KOZEL, R. *Moderní marketingový výzkum*. Praha: Grada Publishing, 2005, 280 s. ISBN 978-80-247-0966-6.
25. LOJDA, J. *Manažerské dovednosti*. Praha: Grada, 2011, 182 s. ISBN 978-802-4739-021.

26. LOSKOT, J. *Záchrana na tekoucích vodách: Bezpečnost a záchrana u vody*. 2. vydání. Praha: Vodní záchranná služba Českého Červeného kříže, 1999. ISBN 80-902-8051-X.
27. MILER, T. et al. *Vodní záchranná činnost*. Praha: SPN, 1989.
28. MILER, T. *Bezpečnost a záchrana u vody: Bazény a koupaliště*. 2. vydání. Praha: Vodní záchranná služba Českého Červeného kříže, 1999. ISBN 80-902-8050-1.
29. MILER, T. *Prevence, bezpečnost a záchrana u vody: bazény, koupaliště a aquaparky*. Praha: Ondřej Falešník – FALON, 2016. ISBN 978-80-87432-20-4.
30. MVČR: *Terminologický slovník – krizové řízení a plánování obrany státu* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2016 [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planování-obrany-státu.aspx>
31. MZČR: *Aktuální onemocnění – COVID-19* [online]. Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2020 [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>
32. NÁRODNÍ KVALIFIKACE: *Záchranář na volné vodě* [online]. 2012 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://nsp.cz/jednotka-prace/zachranar-na-volne-vode>
33. NĚMEC, J. *Prevence a bezpečnost jako důležitá součást zajištění provozu plaveckých bazénů, aquaparků a letních koupališť*. Praha: Bakalářská práce. FTVS UK, 2010
34. Norma TNV 94 0920: *Bezpečnost bazénů, koupališť a aquaparků – část 1: Personální zajištění bezpečnosti návštěvníků*, 2010, *Ministerstvo zdravotnictví ČR*
35. NOVOTNÁ, J., MILER, T. *Education Standards (Water Rescue Service of Czech Red Cross)* In *Saving Lives Worldwide Conference: Prevention, Rescue and Treatment*. Porto: ASTRA, 2007, ISBN 978-989-95519-0-9
36. PANTON, J. *Historical Dictionary of the British Monarchy*. 2011. str. 347 ISBN 0810857790.
37. PČR: *Služba veřejnosti a prestižní povolání*. [online]. Policie České republiky, 2020 [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>

38. PEŠORNA, K. Firehistory: *Historie vodní záchranné služby* [online]. 2014 [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <http://www.firehistory.hasici-ct.cz/historie-vodni-zachranne-sluzby/>
39. PŘIKRYL, F. *Vodní dílo Orlik*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1962. ISBN 27-047-62.
40. R MCCLELLAND, J. *Numismatic History of the Royal Life Saving Society – Australia*. 2017. ISBN 9780646969121.
41. RLS: *Royal Life Saving national drowning report 2018: research and policy highlights* [online]. Royal Life Saving, 2019 [cit. 2020-04-26]. Dostupné z: https://www.royallifesaving.com.au/__data/assets/pdf_file/0004/23197/RLS_NDR2018_ReportLR.pdf
42. RUDY, L. J. EnvatoTuts: *How to Use Brainwriting for Rapid Idea Generation*. [online]. 2016 [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: <https://business.tutsplus.com/tutorials/how-to-use-brainwriting-for-rapid-idea-generation--cms-26451>
43. ŘEPA, J. *Abeceda záchrany – díl A*. Praha: Československý červený kříž, 1983
44. SEDLÁČEK, J. *Záchranář – Hladinová služba*. Praha: VZS ČČK 2000. 73 s. ISBN 80-902805-2-8
45. SLAVÍK, L., NERUDA, M. *Voda v krajině*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta životního prostředí, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7044-882-3.
46. SMĚRNICE VZS ČČK: *Pro výkon služby na Stanici první pomoci: Vodní záchranná služby ČČK, z.s.*, 2017. Interní dokumenty Prezidia. Dostupné na vyžádání pro členy VZS ČČK.
47. SPS: *Historie* [online]. Státní plavební správa, 2020 [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: <https://plavebniurad.cz/organizace/historie>
48. SPS: *Vůdce malého plavidla* [online]. Státní plavební správa, 2020 [cit. 2020-01-31]. Dostupné z: <https://plavebniurad.cz/dok-os/vmp>
49. STANOVY VZS ČČK: *Vodní záchranná služby ČČK, z.s.*, 2017. Interní dokumenty Prezidia. Dostupné na vyžádání pro členy VZS ČČK
50. TLUSTÝ, T. *Budování národních organizací YMCA v Československu a Polsku: rozvoj tělesné kultury v letech 1918-1939*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3559-0.

51. VEBER, J. *Management: základy, moderní manažerské přístupy, výkonnost a prosperita*. 2. aktualizované vydání. Praha: Management Press, 2009. str. 534 ISBN 978-80-7261-200-0
52. VÝROČNÍ ZPRÁVY VZS, 2008–2018: Vodní záchranná služby ČČK, z.s., Interní dokumenty Prezidia. Dostupné na vyžádání pro členy VZS.
53. Vyhláška č. 42/2015 Sb.: o způsobilosti osob k vedení a obsluze plavidel, 2015. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ISSN 1211-1244.
54. Vyhláška č. 334/2015 Sb.: o povinné výbavě plavidel, 1995. In: *Sbírka zákonů České republiky*, ISSN 1211-1244.
55. VZDĚLÁVACÍ PROGRAM VZS ČČK: Vodní záchranná služby ČČK, z.s., 2017. Interní dokumenty Prezidia. Dostupné na vyžádání pro členy VZS.
56. VZS: *Kdo jsme* [online]. Vodní záchranná služba, 2020 [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <https://www.vzs.cz/kdo-jsme/>
57. WORLDOMETER: *Australia Population (LIVE)* [online]. 2020 [cit. 2020-03-11]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/australia-population/>
58. ZÁCHRANKA: *Tísňové volání nové generace* [online]. 2020 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://www.zachrankaapp.cz/cs/faq>
59. Zákon č. 114/1995 Sb.: o vnitrozemské plavbě, 1995. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 30. ISSN 1211-1244.
60. Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů., 1985. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 34. ISSN 1211-1244.
61. Zákon č. 239/2000 Sb.: o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů., 2000 In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 73. ISSN 1211-1244.
62. Zákon č. 254/2001 Sb.: o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)., 2001. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 98. ISSN 1211-1244.
63. Zákon č. 273/2008 Sb.: o Policii České republiky, 2008. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 91. ISSN 1211-1244.
64. Zákon č. 320/2015 Sb.: o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru), 2015. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 135. ISSN 1211-1244.
65. Zákon č. 374/2011 Sb.: o zdravotnické záchranné službě, 2011. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 131. ISSN 1211-1244.

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Tabulka 1 Lokality působení VZS ČČK dle kraje (HZS ČR, 2019)	16
Tabulka 2 Pobočné spolky VZS ČČK dle krajů (Výroční zpráva VZS ČČK, 2018).....	18
Tabulka 3 SWOT strategie (Veber, 2009)	43
Tabulka 4 Přehled respondentů (vlastní zpracování).....	57
Tabulka 5 Vyhodnocení SWOT analýzy (vlastní zpracování)	66
Obrázek 1 Sloučení organizací FIS a WLS (ILSF, 2007)	12
Obrázek 2 Vývoj počtu členů za 10 let (Výroč. zprávy VZS ČČK, 2008-2018)	14
Obrázek 3 Dosažené kvalifikace za 10 let (Výroč. zpráva VZS ČČK, 2008-2018).....	24
Obrázek 4 Vyhodnocení SWOT analýzy (vlastní zpracování).....	67

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ABC	Základní potápěčská výstroj (maska, dýchací trubice, ploutve)
AED	Automatizovaný externí defibrilátor
ANRD	American National Red Cross
CMAS	Confédération Mondiale des Activités Subaquatiques (Svět. as. potápěčů)
ČČK	Český červený kříž
ČSČK	Československý červený kříž
ČTU	Český telekomunikační úřad
FIS	Fédération Internationale de Sauvetage Aquatique
GINA	Geographic Information Assistant
GPS	Global Positioning System
HAZMAT	Nebezpečný materiál
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
ILS	International Life Saving
IZS	Integrovaný záchranný systém
JČK	Jihočeský kraj
JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů
KOPIS	Krajské operační a informační středisko
KPR	Kardiopulmonální resuscitace
LZS	Letecká záchranná služba
NSK	Národní soustava kvalifikací
PADI	Professional Association of Diving Instructors
PKV	pokyn k výjezdu
RDST	Radiostanice
RZP	Rychlá zdravotnická pomoc
SERC	Simulated Emergency Response Competition
SČK	Středočeský kraj
SPS	Státní plavební správa
START	Simple Triage and Rapid Treatment
VZS	Vodní záchranná služba Českého červeného kříže
WLS	The World Life Saving society
YMCA	Křesťanské sdružení mladých mužů
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Vytažení tonoucího pomocí záchranné desky

Příloha 2 Záchrané pomůcky

Příloha 3 Proudění vody – vodní válec

Příloha 4 Proudění vody – trhlinový proud

Příloha 5 Dotazník pro respondenty výzkumu

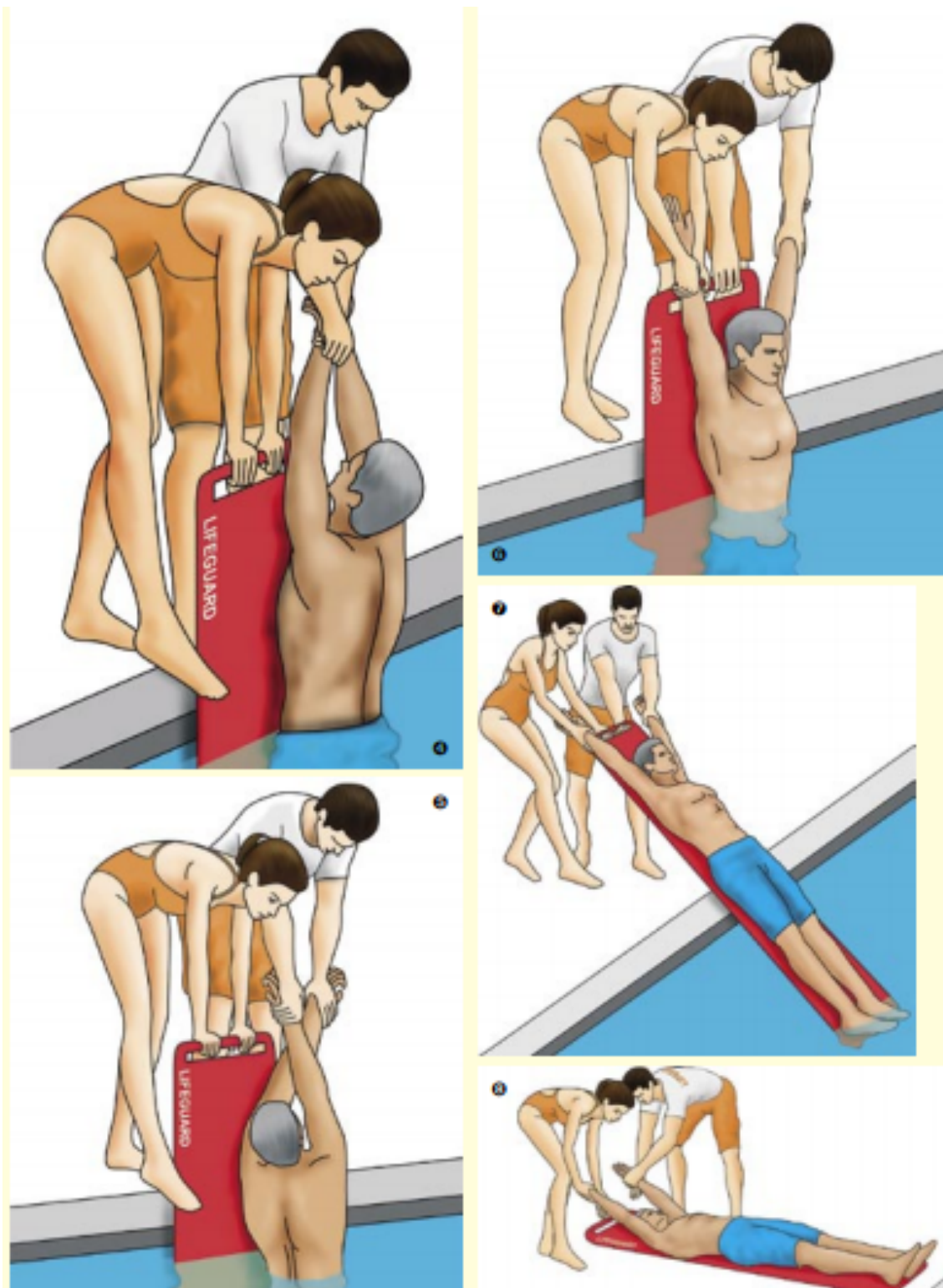
Příloha 6 Stanice první pomoci Orlík – dočasný pronájem

Příloha 7 Plavidlo MS Boat S550 WT

Příloha 8 Záchranářský batoh včetně AED

Příloha 9 Plavidlo Sportis S7500

Příloha 1 Vytažení tonoucího pomocí záchrané desky (Aqua Viva, 2011)

Příloha 2 Záchranné pomůcky (vlastní zpracování autora)

Záchranný pás

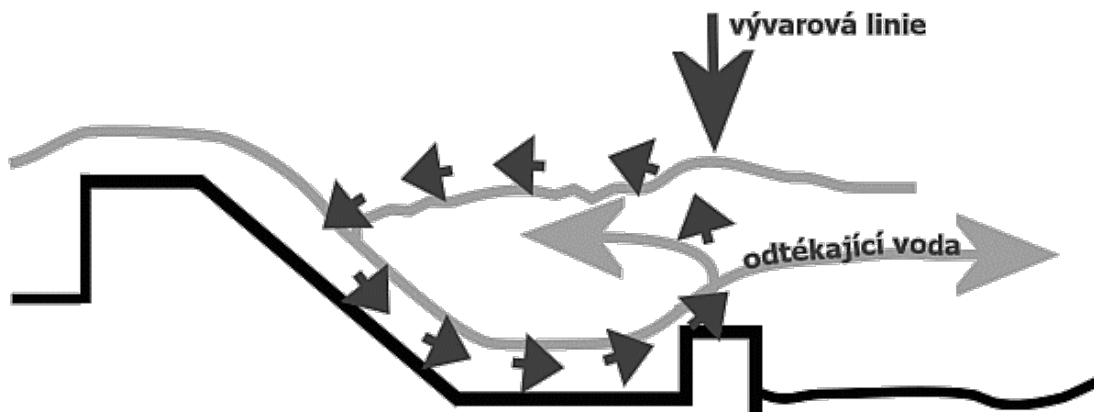
Záchranná deska

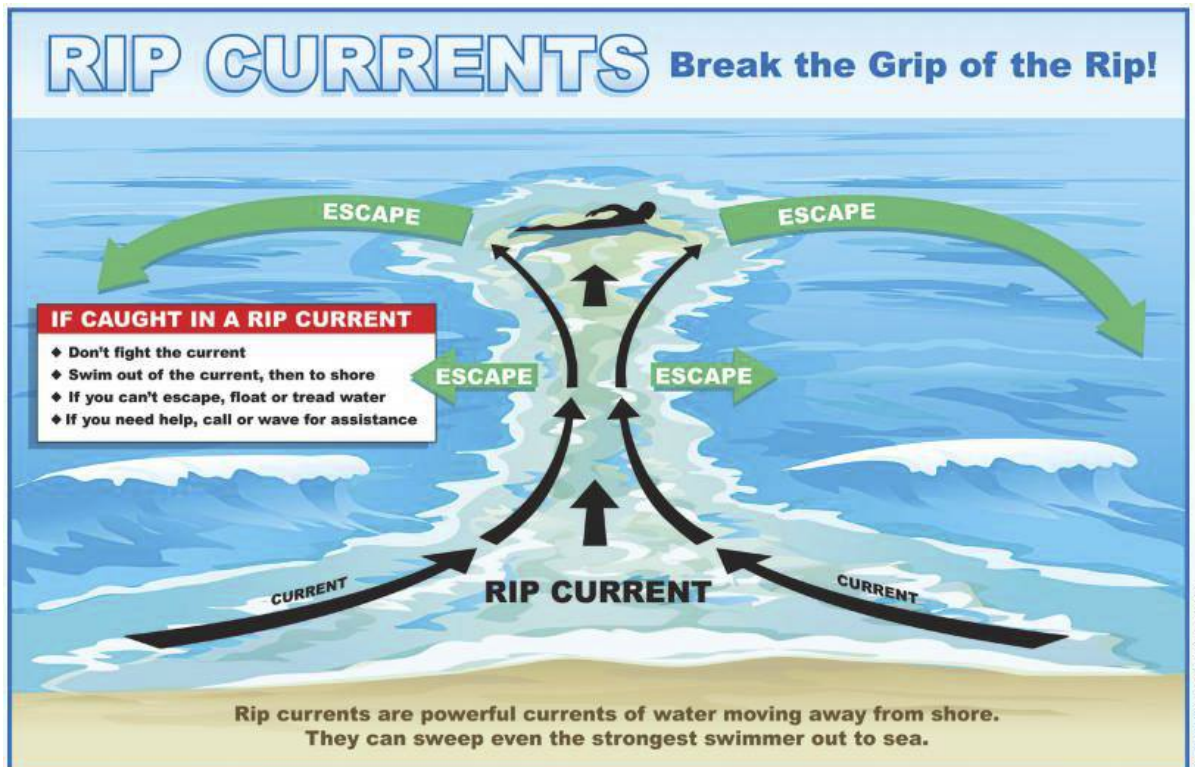
Házecí pytlík

Příloha 3 Proudění vody – vodní válec (HZS ČR, 2015)

Příloha 4 Proudění vody – trhlinový proud (Miler, 2016)

Příloha 5 Dotazník pro respondenty výzkumu

Dobrý den,

jsem studentem Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku o akceschopnosti VZS ČČK na vodním díle Orlík. Ten poslouží jako důležitý podklad pro moji diplomovou práci na téma Odborná příprava a činnost členů Vodní záchranné služby Českého červeného kříže na vodním díle Orlík. Dotazník se skládá z 11 otázek a jeho vyplnění by nemělo zabrat více jak 30 minut. Vaše odpovědi budou plně anonymizovány.

Předem Vám děkuji za Váš čas a za spolupráci

Bc. Martin Mácha

Pro členy VZS ČČK:

1. Jak hodnotíte dosavadní práci Pobočného spolku Prahy 15 VZS ČČK na stanici první pomoci na Orlíku? Osvědčili se, jsou potřeba? (Prosím zmínit klady a zápory, a jestli mají dostatečné vzdělání.)
2. Účastníte se Vy, nebo Vaše organizace součinnostních cvičení s ostatními složkami integrovaného záchranného systému České republiky, v souvislosti se zásahy záchrany osoby z vody? Pokud ano, jak hodnotíte jejich náplň a smysl? (Porady, setkání, instrukčně metodické zaměstnání – jak často probíhají? Jsou přínosem? Jak? A proč?)
3. Jak byste zhodnotil komunikaci a spolupráci s HZS ČR při zásazích? (Středočeský kraj a Jihočeský kraj)
4. Spolupracujete i s JSDH obcí? (opět dle krajů SČK a JČK)
5. Jak byste zhodnotil komunikaci a spolupráci s ZZS krajů při zásazích?
Opět rozdělit na Středočeský a Jihočeský kraj)
6. Jak si myslíte, že výjezdovou skupinu a stanici první pomoci VZS ČČK Orlík hodnotí rekreanti Orlické přehrady?
7. Má VZS ČČK dostatek financí na pořízení technických a materiálních prostředků pro záchranné a likvidační práce na vodě?
8. Jak zvládáte personální zajištění letních služeb VZS ČČK Orlík?
9. Jak těžké je získat členy? Existuje nějaká motivace pro nábor?
(Upadá fyzická zdatnost? Jsou uchazeči dostatečně vzděláni?)

10. Jak hodnotíte celkový pokles počtu kvalifikovaných lidí u VZS ČČK v průběhu posledních 10 let?

11. Jak si představujete ideální fungování VZS ČČK Orlík do budoucna?

Pro členy IZS kooperující s VZS ČČK Orlík:

1. Jak hodnotíte dosavadní práci Pobočného spolku Prahy 15 VZS ČČK na stanici první pomoci na Orlíku? Osvědčili se, jsou potřeba? (Prosím zmínit klady a zápory, a jestli mají dostatečné vzdělání.)
2. Účastníte se Vy, nebo Vaše organizace součinnostních cvičení s ostatními složkami integrovaného záchranného systému České republiky, v souvislosti se zásahy záchrany osoby z vody? Pokud ano, jak hodnotíte jejich náplň a smysl? (Porady, setkání, instrukčně metodické zaměstnání – jak často probíhají? Jsou přínosem? Jak? A proč?)
3. Jak hodnotíte dosavadní spolupráci s VZS ČČK? S Prezidiem a vodními záchranáři na základně VZS ČČK Orlík?
(Porady, setkání, instrukčně metodické zaměstnání – jak často probíhají? Jsou přínosem? Jak? A proč? Co jim chybí? Jak by potřebovali posunout? Pomoci?)
4. Jak funguje vzájemná komunikace mezi HZS ČR / ZZS a VZS ČČK?
(Slabé a silné stránky)
5. Spolupracujete i s JSDH? Jsou tyto jednotky vybavené pro zásah na vodě? A které případně i ve vodě?
6. V případě součinnostního zásahu na vodní hladině – kdo přebírá velení? Je to vždy velitel zásahu HZS ČR / ZZS?
7. Vidíte možnosti prohloubení a zkvalitnění, zjednodušení spolupráce?
8. Jak si představujete ideální spolupráci s VZS ČČK?

Pokud chcete jakoukoliv informaci/námítku/nápad doplnit, prosím neváhejte!

Příloha 6 Stanice první pomoci Orlík – dočasný pronájem
(vlastní zpracování autora)

Příloha 7 Plavidlo MS Boat S550 WT (vlastní zpracování autora)

Příloha 8 Záchranářský batoh včetně AED (vlastní zpracování autora)

Příloha 9 Plavidlo Sportis S7500 (vlastní zpracování autora)

